

SVOBODA

РІК XIX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 2 ПАДОЛИСТА 1911. ЧИСЛО 44. VOL. XIX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, NOVEMBER 2, 1911. No. 44.

6-го падолиста
1811—1911.

6-ий падолист 1811. Саме тому сто лїт, як в убогій сьвященичій родинї народило ся дитя, що мало стати предтечою нового житя на галицькій Українї, народив ся той, що своїм голосом розбудив народне слово:

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ.

Кому не відоме се велике імя? Хто днесь не клонить голови перед силою його любови до рідного, що доказала небувалого чуда?

Нужда і недоля стояли коло його колиски, горе і сльози годували його за молоду, біль і недостатки лелїяли його молодий вік, холод і голод зложили перед часом його буйну голову у сиру могилу. І власне ті особисті терпіня і недоля розбудили його чулу душу, налили у щерть його серце любовю до всїх терплячих і недолею побитих — до свого рідного, споневіряного і потоптаного люду.

Сумною картиною була в отті недавні часи наша галицька Русь-Україна. Народне слово, оплюгавлене і осьміяне чужими і своїми, як полохлива пташка скрило ся під селянську стріху і там животїло. Уся тодїшна наша інтелїґенція — а були се виключно лиш сьвященики, — почувала себе тїлом і душею Поляками. За Польщу проливала кров у повстанях, за Польщу нидїла по тюрмах і казаматах. Проговорити руським словом уважало ся найбільшою образою. Проповіди по церквах голосили ся по польськи, а руський церковний сьпів заступлено панськими орґанами. Навіть руські епископи не вміли по руськи писати і свої пастирські посланія і розпорядженя друкували по польськи. Сам Маркіян Шашкевич, сей перший предтеча будучого колись руського ґенія, вихований у польськім дусї, підчас своїх ґімназіяльних наук писав польські стишки, та коли вибухнуло польське повстанє, мало що не утїк у Замость, та стримали його лиш „принуждающіи обстоятельства", (гляди Спомини М. Устияновича, „Слово" з 1861-го р.). Ще 1833-го року дихав він Польщею, писав польські стихи.

Нараз, в несповна два роки, наступив у його душі цїлковитий переворот.

„Пригодою лучила ся Котляревського Енеїда, піснї Максимовича та мабуть Павловського граматика; урадований (М. Шашкевич) найшов (у них) те, за чим він давно глядів, побачив живий примір, переконав ся о можности народньої руської словесности, загадав велику гадку: утворити чисто народню словесність южноруську". (Я. Головацький: „Память Маркіяну Р. Шашкевичу").

І він, при помочи кількох товаришів, студентів богословя, складає першу збірку віршів, писаних погордженою руською мовою. Ся збірка, яка нїколи не побачила друкарського чорнила, обіймала 14 віршів, і була затитулована „Сынъ Русь".

Отся збірка, до якої написав М. Шашкевич віршовану передмову і один стих („Погоня"), се є отся ясна точка у нашому лїтературному житю, яка звернула нашу лїтературу з церковно-польсько-російської мертвеччини на живий шлях.

Бо коли днесь, в сї столїтні роковини, уся широка Русь-Україна кланяє ся Маркіянови, коли по усїх закутках широкого сьвіта, кудою лиш недоля кинула жмінку Русинів, в отсю хвилину дякою його згадують, то се не за його лїтературну дїяльність, не за його вірші і оповіданє, але тільки за те, що він з'умів вїщим духом сягнути пів сотнї лїт у перед, і зрозумївши живучість народного слова, став „проти рожна перти — проти филь плисти". Віручи сьвято в безсмертність народного слова, він жертвував для нього своє житє, в огни народолюбства, який хотїв розпалити у душах апостатів, народні ідеї у саможертву спалив своє молоде житє і свої кістки поклав як угольний камінь для сьвятинї народного ґенія. І в тім власне, а не в його поетичній творчости, лежить значінє Маркіяна Шашкевича, і за се йому кланяє ся уся Русь-Україна.

Бо Маркіянова поетична спадщина є вельми невелика. Ось ті вірші вийшли з під його пера: Погоня, Болеслав Кривоустий, Згадка, Бандурист, Ода на уродини цїсаря Франца І, Веснівка, Днїстрованка, До милої, Туга за милою, Думка, Підлисє, Над Бугом, Нещасний, Лиха доля, Розпука, Сумрак, До * * *, Побратимови, Окрушки, Описане, панє?, Серцю Богу; кромі сего прозова казка: Олена, і поезія в прозї: Русланові Псальми. Ось і усе. І вони (винявши „Руслановї Псальми") нї своєю формою нї змістом не являють ся нїчим особливим; а що їх кладе на рівнї з вагою золота, то виключно тільки ужита у них перший раз у Галичинї жива народна мова.

Ужити народної мови в письмі в ті часи являло ся злочином рівним зрадї держави і церкви. І за сей злочин прийшло ся Маркіянови тяжко відпокутувати.

Першу, призначену до друку збірку п. з. „Зоря", яку зладив Шашкевич, в 1834-ім роцї кидано від цензора до цензора. По цїлорічній блуканинї ся збірка опинила ся остаточно в митрополичій консисторії у Львові, і тут митрополит, Михайло Левицький, рішучо супротивив ся позволити її напечатати, мотивуючи свою заборону тим, що книжка, печатана народною мовою, розбудить давну гайдамаччину, якої традиції ще зовсїм не вигасли посеред широких народних мас.

Така оцїнка „Зорі" митрополитом стала причиною переслїдування Маркіяна властями. У нього зроблено поліцийну ревізію, яка однак не викрила нїчо забороненого.

Заборонену в Галичинї „Зорю" вислав Шашкевич на пораду Головацького до друку в Будапештї, і вона тут вийшла як „Русалка Днїстрова" в роцї 1837-ім. Та і „Русалцї" судила ся нещаслива доля. 900 примірників сконфісковано у Відни, а львівські канонїки обурені на таке поминенє галицької цензури, не лиш заборонили розповсюдненє книжочки, але Маркіяна потягнули до відвічальности. Лиш з трудом він уникнув ексклюзії з духовної семинарії, а тим самим і зломаня на весь вік своєї екзистенції. Стало ся се лиш тому, що всю „вину" взяв на себе Головацький. І „Русалка" довгі лїта пролежала під ключем і не могла сповнити сього, чого так горячо бажав Маркіян: збратати ся з руським народом з „повним, ясним сонцем".

З заведеними надїями, з розбитим серцем, осьміяний своїми, покинув Маркіян семинар, оженив ся і висьвятив ся. Його гонять по найнужденнїйших адміністраціях, а по роках дають найгіршу парохію. Йому приходить ся часто-густо примирати враз з родиною із голоду і холоду. Слабке здоровлє підриває ся цїлковито. Він западає на невилїчиму грудну недугу. — Так пімстила ся львівська митрополича консисторія на небезпечнім „революціонері".

Та дух Маркіяна не зломив ся. Він не зневіряє ся у свій ідеал — відродженє рідної мови. Він наче мала дитина радїє кождою руською книжочкою, що появить ся на рос. Українї, одушевляє ся нею, віщує народній мові велику, сьвітлу будучність. Видячи цїлковитий брак народних підручників, він ладить читанку для народних шкіл, бере ся до перекладу сьвятого письма, боре ся за руську азбуку.

Плодів своєї дїяльности не довело ся діждати Маркіянови. Важка недуга повала його на ложе. Він ослїп і оглух та у цьвітї житя, бо маючи ледви 33 лїт, помер дня 7-го червня 1843-го року.

І власне сего тижня, в понедїлок, минає сто лїт, як Маркіян Шашкевич побачив сьвітло денне. Сей день став урочистим народним сьвятом на цїлій Руси-Українї, став Великоднем нашої нації. І в оттой понедїлок, де лиш живе наше рідне слово, де лиш лунає наша пісня, де лиш шепчуть ся молитви нашою мовою, зійдуть ся Дажбогові нащадки і ударять чолами перед безсмертним духом того, що:

перший у Галичинї, коли весь наш народ завмирав повільною смертю і не було уже — як здавалось — для нього ратунку, зрозумів значінє народного слова і отсим словом підвів мерця з могили;

перший у Галичинї проломив штучні кордони, що розмежували рідних братів і станув на становищи історичної, культурної і племінної єдности галицької, російської, буковинської і угорської Руси;

перший своїм „Сином Руси" і „Русалкою" ввів галицьку Русь у сїмю культурних націй;

перший у Галичинї зрозумів, що лиш маси осьвідомленого простолюдя суть непоборимим заборолом єствованя народности, і положив підвалини народної просьвіти, укладаючи „Читанку";

перший у Галичинї поклав підвалини чистого демократизму, любови простого люду, праці над культурним і економічним його піднесенєм, добуванєм для нього народних і людських прав.

І коли днесь увесь український загал у Галичинї не то, що не цурає ся своєї рідної мови, але пятнує зрадником усякого, хто важить ся її нехтувати; коли українська мова лунає з проповідниць, по школах, ґімназіях, з університетських катедр; коли ми по сотцї лїт не то, щоб живі, але кріпкі і сильні; коли у нас тисячі просьвітних товариств, тисячі читалень і кружків плекає рідну мову; коли наша лїтература і поезія пливе широким руслом і займає почесне становиско серед лїтератур усего сьвіта; коли научні працї, писані нашою мовою, докидують цїнні жемчуги до всесьвітної скарбницї знаня; коли наш народ велитом двигнув ся і днесь у серцях мілїонів горить полумя національної сьвідомости і гордости — то се Маркіянове дїло.

В тім лежить ґеніяльність Маркіяна Шашкевича, за те клонить ся перед ним кожде руське серце.

В нинїшний великий день, в столїтні роковини уродин предтечі народного слова.

х)

ОБРУСИТЕЛІ.

Повість із суспільного житя полїської країни,

Н. ЛАНСЬКОЇ.

*З великоруського переклала ****

(Дальше).

XIX.

Коли Петро Іванович прийшов до чаю, жінці його аж слези навернулися до очий, такий він був страшно змінений. Випив лише одну шклянку чаю, ще й без сметанки і сказав, що більше не хоче. Всї заходи жінки, щоб розвеселити його хоть трошка, не помогли нічого; а вийшло ще гірше, коли пробуючи остатного способу заграла на фортепяні якогось марша. Учувши такий лоскот оглушаючих тонів, Петро Іванович здрогнув ся і промовив гнївно.

— Май милосердіє надомною, бо і так голова тріщить.

Пані маршалкова почервоніла і урвавши свій марш на півтакті, замкнула фортепян.

Перервавши музику жінці, післав Лупинський за Скорлупським, хоть уже пізний був час. Лише один Скорлупський умів приводити його в нормальний стан. Був то єдиний лїк на бите серця „пана маршалка". Побесїдувавши з пів години зі Скоролупським о дописи, котрий уже говорив о нїй з судією Іваном Тихоновичем, він значно успокоїв ся. Перехрестивши дїтий на сон, піпов і сам спати, потїшаючи ся тим, що завтра рано дасть Бог час, дасть і пораду. І дійсно, не лише заспув борзо, але і заспав довше ніж звичайно і все, що вчера видавалось йому так темним, заплутаним і грізним — і новий губернатор і дописї у Марґалин і Десятників, — все показало ся цїлком простим і ясним, і коли ясне сонце втиснуло ся косим промінем через широкі шпари віконниць, зникла у него вся боязнь. Тепер він знав, що має робити, і сказавши собі, що не піддасть ся, що доказів нема, убрав на себе мундур і сьміло та відважно, задравши голову до гори, кланяючись на право і на ліво, пішов на засїдане комісії. Вираз лиця мав поважний і строгий, але цїлком спокійний. Привитавши ся з членами комісії, стараючись не дивити ся на Зикова, відкрив він засїдане. Підождавши, доки всї позасїдали, підоймив голову до гори, оглянув всїх членів і витягаючи знаменитий нумер „Тиждневого Вістника" промовив до зібраних.

— Певно панове чули вже о зневажаючій статі під заголовком „Куріози послїдного побору", виміреній против членів військової комісії.

— Не всїх, — сказав голосно Зиков. — Суть такі, котрі не мають причини ображати ся.

— Я гадаю, — говорив далї Лупинський, не звертаючи уваги на Зикова, — я гадаю, що таку зневагу треба остро укарати; з моєї сторони вношу подати скаргу до прокуратора.

— Так, пане добродзєю, так! — скрикнув доктор Пшепрашинський і хотїв щось говорити далї, але „пан маршалок" остановивши його острим поглядом, кінчав свою бесїду також остро і поважно.

— Я вношу потягнути до відвічальности за очернене комісії згідно з ст. 1039. автора дописи Орлову, її співучасників і редактора ґазети... Годить ся на то панове? — спитав позираючи довкола стола.

Всї члени, окрім Зикова і Плятона Антоновича, котрий не явив ся на засїдане, мовчки наклонили голови.

— Уложіть протокол, — обернув ся він до Скорлупського, роздразнюючись іронїчним усьміхом ротмістра.

Скорлупський прилагодив ся до писаня.

— Я протестую против оскорблюючої тенденції і не уважаю себе оскорбленим, — сказав ротмістр Зиков і записав всё в своїй книжці.

Скорлупський заскрипів пером.

Не встигла ще комісія перейти до порядку дневного, коли вість підслухана тут — перейшла в сїни, де товпили ся жиди, перебігла на місто, захопила гостинниці і склепи і за дві години цїле місто знало, що „пан маршалок" віддав під суд Орлову і ротмістра Зикова.

Допись і побір справили в таких разах сензацію в товаристві. Сторонники Петра Івановича мали роботи не мало: доктор Пшепрашинський викрикував, що скоро „пан маршалок" захоче, то до двайцять чотирох годин видалить з міста Тетяну Николаївну і Зикова; судія Іван Тихонович вишукував параґрафи і ріжні розпорядженя; Скорлупський винайшов якийсь осібний Свод законів, з котрим надибав таке, що Тетяну Николаївну можна оскаржити на підставі двох провин, але Лупинський оказав ся великодушним і сказав, дякуючи Скорлупському за щирі заходи, що на сей раз і одної провини досить. Він замкнув ся в своїм покою, спустив стори, щоби нїчо не перешкаджало йому і зачав щось писати; написавши десять сторін і поклавши послїдну точку, підоймив очи до стелї і оперши ся лїктями на стіл, задумав ся: чи дійшов до того, що і сам увірив в то, що написав, чи може журив ся тим, щоб не перебрехати ся? Від якогось часу в нїм мов би урвала ся то послїдна струна, котра ще стримувала його від підлих учинків; тепер вже він міг допустити ся всего і не розбираючи способів, хіснував ся всїм, що навертало ся під руку.

(Дальше буде.)

Правда в очи коле!

Статя п. з. „Хто на тім потерпить?", поміщена в 41. ч. „Свободи", наробила між поступовцями від нового Союза та „Народної Волї" такого шуму, що всї вони гейби на команду загули нараз, мов шершенї в дуплї. Видно, що ся статя зачіпила наших пп. патріотів за печінки і вони, бороначи своїх товстих позицій, закричали на всї заставки, як — мовляв — якийсь там молоденький пупіль сьміє критикувати нас, уквалїфікованих патріотів! І всипали-ж вони, всипали всїм своїм „ворогам"!... Число 19-те „Народної Волї" вийшло у сьвіт повне всїляких пашквілїв. На адресу „Свободи" і на адресу автора статі „Хто на тім потерпить"? посипала ся така сила ординарної лайки, що й порахувати годї! А яких славних арґументів уживає орґан нового Союза в обороні свого „стану посїданя"! Зараз пізнати, що се пишуть люди „нового стилю"...

Найжалїснїйше заскиглив наш ославлений ідол. (Ідолом називають в околиця Скрентону та Олифанту п. М. Бабія. Не знаю, чому його так прозвали; — мабуть ізза того, що п. Бабій нагадує своєю фіґурою давних славянських ідолів, іменно божка Перуна...). Сарака ідол прикликав собі на поміч усю свою інтелїґенцію і не пожалував „перцю" сьмілому критикови його „непорочної" дїяльности!

Беручи за перо, я не маю наміру вести якунебудь полеміку з патріотами від „Народної Волї", а тим більше з п. Бабійом, котрий не в силї зрозуміти річевої й холоднокровної дискусії. Та все таки, маючи на уваві загальне добро, не завадить розкрити деякі махінації тих „поступовців", що взяли на себе ролї правдивих оборонців працюючого люду... Насамперед зазначую з натиском, що ті панове, котрі взяли ся нищити мене за мою статю, не зрозуміли як слїд моєї інтенції. Пишучи статю „Хто на тім потерпить?", я мав на думцї загал нашого народа, бо тільки сей загал потерпить ізза тої кривді, яку розпочали деякі людці від нового Союза. Ті панове, котрим моя статю до „Свободи" не подобала ся, повинні бути... ша, бо у них масло на голові... Нам відомо, що тим панам не розходить ся о народню лучність, але о роздор, щоб з того роздору нахапати для себе мамони... Іх позиції загрожені і тому вони наробили стільки крику! Замість непотрібно лаяти ся, докажіть менї, ласкаві панове, в чім я поблудив. Чи обстоюючи народню лучність та народні права, я поповнив злочин? Скажіть, чи наш нарід мав би стільки всїляких тягарів, наколи би був у лучности? От загляньте до свого справоздания за місяць вересень. (Ч. 19. „Народної Волї"). Доходу було $2313.88, а розходу $2813.78. З тої суми виплачено як посмертну запомогу усього $1200.00, а решта ($1613.78) пішла на приватні видатки. Чи не було би лїпше, якби ся сума, тих $1613.78 лишили ся були в касї одної орґанїзації? Чи такий видаток мав би місце тодї, якби весь нарід належав до одної якоїсь орґанїзації? Нехай кождий здорово-мислячий чоловік скаже, чи задля невдоволеня кількох одиниць варто дїлити народну масу і накладати на членів такі тягарі? Та щож робити, коли п. Бабійови і його компанії перевернуло ся в голові!

Відаєте, панове, на „Свободу" і злостите ся, що вона посьміла стати в обороні народних прав. Насьміваєте ся з сеї часописи, а тимчасом вона справдї заслугує на назву популярної ґазети. „Свободу" читає тепер нарід „від дошки до дошки" і про неї висказуєть ся наша старокраєва преса з великими похвалами.

А тепер пару слів у відповідь олифантському авантурникови. Чи Ви, п. Бабію, збожеволили, чи з глуздів зсунули ся? Чи Вам ще мало тої пошочини, якою частують Вас подонні відділи нового Союза, протестуючи против Вашої тактики? Чи Ви думаєте, що нарід похвалить Вас за те, що враз з другими проводирами волочите ся по скрентонських кортах (судах)?... І Ви маєте претенсію до інтелїґенції? — Тьфу! Чи Ви п. Бабію, думаєте, що тямучі, розумні члени нового Союза вдоволені з тих інвалїдів і з тих старушків і старушок, яких Ви поналапували десь-там по Прайсбурґу, Джесопі та Сімпсонї, щоби взяти за голову по 60 центів, окрім дїєти та подорожних коштів? А сей, що помагав Вам в тій Вашій „тяжкій" орґанїзаторській праці, кільки дістав від Вас за свої труди? — Дулю!... Кажете, що в новім Союзї маєте богато добрих людий. Може воно й правда, бо в иншій орґанїзації не стерпіли би члени такій як Ви парсуни. Дали би Вам здорового копняка, тай — ідол накрив би ся ногами!... Не думайте, п. Бабію, що я хочу працювати для Союза ради якогось „джабу". Ні, я нїколи не дер ся „в посли" і вже певно не буду! Я не хочу ніяких „джабів", ані навіть тих охлапів, що спадають з панського стола, але мене болить серце, що Ви так нечесно обдуруєте та затуманюєте того бідного чорнороба (а я також чорноробі) і хочете здерти з него остатню скіру! Кажете, що я не контрольор, то й не маю права мішати ся до Вашого діловодства. Ну, сего я таки зовсїм не надіяв ся від такого як Ви поступовця... Слухай же тепер, чорноробе один з другим! Ти маєш платити і мовчати! Тобі засї від того, що діє ся в тій орґанїзації, на котру ти надію покладаєш враз з женою і дїточками. От і маєш автономію, від якої треба буде колись з жалем утїкати. Красна автономія, нема що казати!... Чиж після того треба дивувати ся, що один з головних урядників нового Союза, запитаний одним членом, за що тої. орґанїзатор побирає такі великі премії навіть від тих людий, що самі, без нїчиєї припинки, вступають до орґанїзації (а таких членів є більша половина!) — не знав що відповісти, тай тілько плечима здвигнув?! А головні контрольори що відповіли на такий самий запит? — Бабій виставляє такі розходи, то й так треба їх йому платити! Чи не модерна-ж собі система урядованя? Не даром то усї головні урядники засягають всяких інформацій у п. Бабія! Він, хоч ідол, але має голову на карку!... Ну, ну, лем так далї, панове, а новий Союз піде високо!...

Що Ви, п. Бабію, взяли за три місяції 472 дол. „комішен", то факт, але Вам ще сего за мало! Ви лїзете постійно в гору, бо за четвертий місяць Вашого „урядованя" Ви взяли вже 230 долярів, хоть в тім місяци приступило до Союза лише 326 членів. Половина з тих новоприступивших членів вступили до поодиноких відділів самі, а Ви і за них взяли по 60 центів! Та і так ще уся та сума за велика, але Ви мабуть почислили собі усї подорожі до Скрентон за той місяць! Чи не так, п. Бабію? Але що там богато говорити! Громада по нитці, а... п. Бабійови сорочка! (П. Бабій сам явно голосить: „Люди по кводру скинуть".)

Але з Вас добрий математик, п. Бабію! Кажете, що Ви протягом послїдних 5 місяців зорґанїзували 1227 членів. Се якось дивно виглядає. По конець цьвітня було всїх членів 2414, а тепер, по 5-ти місяцях, є всього 3000 членів і то вже враз з дїтьми. Деж подїло ся 641 членів? Таж 2414 + 1227 = 3641, а не 3000! Виходить, що 641 членів вивтікали якимсь чином з орґанїзації, а п. Бабій гроші за них взяв! За який місяць-два п. Бабій знова „зорґанізує" тих вивтїкавших 641 членів і знов возьме за них по 60 центів від „штуки". Так воно буде обертати ся в колїсце може і кільканайцять літ!... Помагай же Вам, Боже, у такій патріотичній праці!

А Ви, члени нового Союза, платіть і мовчіть! П. Бабійови потрібно тепер богато долярів на оплату адвокатів в процесі за так звану „писківку". Платити треба конечно, бо кримінал за плечима... І так уже той Лях (Ляхом називає п. Бабій ред. Гвоздика) спровадив на п. Бабія проклятих полісменів, і то підчас найлїпшої забави в сальонї п. Хиляка. П. Хиляк змилосердив ся над п. Бабійом і зложив за него запоруку. Якби не та запорука, п. Бабій „орґанізував би" тепер арештантів...

П. Бабій називає мене у своїй відповіди в „Нар. Волї" „підлим", „падлюкою" і т. п. епітетами, а все те дістало ся менї за мою отвертість, що я посьмів сказати правду в очи. П. Бабію! Я Вас не буду так називати, бо я не маю Вашої інтелїґенції! Мене Ваша особа нич не обходить! Мене обходить тільки та орґанїзація, до котрої я належу, а котрій Ви шкодите! — зрозуміли?

Ще пару слів до пп. Урядників від нового Р. Н. Союза. Панове! Єсли Ви не усунете з нашої орґанїзації п. Бабія, то буде зле! За його вчинки нарід може потягнути до відвічальности Вас всїх, а сього Ви собі мабуть не бажаєте... Чейже Ви не схочете допустити до того, щоб через одну „моральну нулю" розлетїла ся цїла орґанїзація!

Отсю мою статю підаю під розвагу і осуд всїх членів нашого Н. Союза. Заразом закінчую з п. Бабійом усю дальшу полеміку, бо з божевільними людьми не хочу мати нїякого дїла!

Той сам.

ДОПИСЬ.

З Monessen, Pa.

Місто довгого вступу, зачну писати про наше житє в Монесен словами: і у нас вже свитає. Так.

Передовсім вечерниці в честь Тараса Шевченка, які відбули ся у нас в місяци маю с. р.

Вечерок Шевченка довго остане в нашій памяти, і тому не від річи буде обширнійше про нього написати. Занавіс підняв ся, і на багряній стіні показав ся Тарас, обведений вінцем з рож ріжних барв; від вінця в долину звисала синьо-жовта, навхрест завязана лента, а по боках пишали ся наші руські прапори. Під образом Тараса Шевченка в півколесі виднїла напись: „Помяніть не злим тихим словом". О. Мирон Стернюк, бувший тоді парох в Монесен, Па. в годиннім рефераті змалював житє і недолю нашого ґенія. По нім виступив на естраду діточий хор під управою дякоучителя, Стефана Лабойка і відсьпівав невинними устами, немов ангели молитву: Боже великий, єдиний" і инші пісні. Мішаний хор відсьпівав чудово „Заповіт", „Думи мої" і декілька инших пісень патріотично-народних. Зазначити належить, що діти виступаючі в хорі були одягнені в народний стрій, що є виключною заслугою д. Стефана Лабойка. Не меньше потрудила ся жена о. М. Стернюка, яка вчила діти сьпіву і декламацій. Найгарнійше і найбільше вражіннє зробив отсей вірш, коли то дві дівчинки вийшли на сцену (були се Марія Малиняк, літ 10 і Марія Кіляр, літ 16), одна в синім а друга в жовтім убраню і стали говорити:

I-ша: Хто ти, дитино, розкажи сьміло?
II-га: Я Українка серцем і тілом!
I-ша: А який знак твій, твої прапори?
II-га: Лев жовтий, сьмілий на синім поли,
Й Архангел Божий з двома мечами — прапори славні грають над нами.
I-ша: Хто твої предки, твоя родина?
II-га: Я свого роду вірна дитина:
Цьвіт того роду, що головами
За свою долю стелились степами.
I-ша: Яка ціль твоя, дитино-цьвіте?...
II-га: Молитва щира, праця, просьвіта,
Любов для Бога, народу мого,
Отсе ціль вся, житя мойого...

Вечерок закінчено народним Гимном „Ще не вмерла Україна".

Честь д. С. Лабойкови, що вміло провадив хор, як рівнож о. М. Стернюкови, що потрудив ся немало коло звеличення памяти нашого Кобзаря.

Другий гарний вечір мали Монесенці дня 16-го липня с. р. Відограно театральну штуку „Жнива". Штуку сю написав Н. Х. Публика була вдоволена, побачивши на сцені старокраєвих женців і косарів, з серпами і з косами; а старий дідусь сидів під хатою, та і собі хотів іти помагати грабати сіно тай впав в траву; сьміху було до розпуку. Відтак малий внучок дідуся, Максимко, вірвав косу, і знова сьміх. (Мушу зазначити, що аматорами були діти в віці від 8 до 15 літ, тілько дідуся, його сина і невістку грали старші особи). Відтак мала Анна затяла ся в палець. Між всіми настали сум і трівога і Анна вже не робила, а пішла по воду. Женці і косарі розмовляли, як звичайно при роботї в поли. Стефан, син дідуся, говорив про достоїньство хлїбороба гарний вірш; донька, Марія, говорила вірш: „Любіть рідну землю". Кромі сего сьпівали хором такі пісні: 1) Ішли женці в поле жати. 2) Що-ж я буду бідний діяв. 3) Прегарний день. 4) Чом, чом, чом, земле моя... та д. М. Лабойко сольо: Я щасний руську матір маю. Скінчили жати-косити, поскладали скошене і зжате в копи, а тоді за сценою заграла музика коломийку. Старий дідусь вхопив малу внучку і нуж танцювати, а також всі женці і косарі почали танець так завзято, що аж копи поперевертали. Нараз надбіг шляхтич, п. Фуярскі і розігнав танцюючих, а дідуся набив мітлою по плечах. На тім скінчив ся перший образець. За хвилю вийшли опять робітники і розстелили копи, посідали, а Стефан став говорити про політику; опісля сказав бесіду до народа, пятнуючи відступників від своєї народности і віри.

В короткім часі після того відограно опять аматорське представленє: „Знімчений Юрко" і воно випало вельми удачно, а по представленю веселі танці потягли ся пізно у ніч.

Четвертою визначнійшою подією у нашій громаді було на дни 1-го жовтня всенародне віче в справі фонду бл. п. о. Н. Стефановича. Се віче випало найславнійше в цілій околици Пітсбурґа, про що найліпше може посьвідчити збірка жертв на фонд бл. п. о. Стефановича, яка перевисшила суму 100 дол. На естраді виднів портрет бл. п. о. Н. Стефановича, украшений синьо-жовтою лентою, деревами та живими цьвітами. Довкруги портрету були такі написи. Горою в півколесі: „Любіть ся брати мої! Дух мій жиє з Вами"; в долині: „В згоді, в лучности і в любови Ваша сила!", та: „Нехай буде память Єго з рода в род!"

Удекорованєм портрету займав ся Н. Хомош. Головний реферат на вічу виголосив о. Данилович, а на фонд вібрано більше як 100 дол. А щоби причинити ся ще більше до збогачення фонду, то в слідуючу суботу, т. є 7-го жовтня, устроєно малу забаву для молодіжи. Чистого доходу з неї прийшло на фонд 13.00 долярів.

Пятою з ряду важнійшою подією було представленє „Мужики аристократи", яке відограно минувшої суботи, т. є 14. жовтня. Завдяки праци нашого дяко-учителя С. Лабойка, котрий був режісером, як рівнож і за старанєм о. А. Лотовича, представленє випало як найгарнійше. Коло години пів до осьмої вечером, досить простора галя заповнила ся битком. О год. 8-ій виступив на сцену о. А. Лотович, всіми люблений наш теперішний парох і в короткій промові вияснив ціль і значінє маючого відбути ся представлення.

І підніс ся занавіс, а на сцені явили ся дві женщини: Андріїха, комірниця і Маруся, молода сільська дівчина. Перша з аматорок своєю сьмілостию так заняла слухачів, що нікому і до голови не прийшло, що се бабою був п. Чарножицький, який допера по часі зрадив ся своїм голосом. Друга, Марія Кіляр, в ролі Марусі, представляла собою правдивий тип сільської, несьмілої дівчини. Сю свою несьмілість стократно винагородила своїм сьпівом, бо сьпівала мов правдива акторка. Мартина грав Григорій Федорчак. В короткім сердаку, в капелюсі з квітками, справдішний сільський парубок, говорив голосно, відважно, а рухами вмів добре надраблятии, що так його любов до дівчини, його нехіть до лихих родичів, виходили наче живі. Василь Куць в роли Осипа Халупника, Василь Горішний в роли селянина Панька Когута, і Емілія Лабойко в роли Катерини, жени Когутовича, відограли свої ролі досить гарно і поважно, як на старших людий пристоїть. По них слідують Іван Заходняк в роли арендаря і Мих. Лабойко в роли Шмуля. Публика мала з них досить сьміху, а найбільше зі Шмуля. Назар Хомош в роли Стефанка, повернувшого з війська, старав ся вдоволити публику, та — на жаль — не міг добре говорити по причині слабости. Остаточно Николай Хомош, в роли Тимофтея, фельдфебля, рівнож не повстидав ся зі своєю ролею. Се представленє випало як найкрасше, за що всім аматорам, як і режісерови, д. С. Лабойкови, належить ся повна подяка. Дай Боже таких більше.

Тепер ми приготовляємо ся до вечерка в память столітних роковин нашого поета, Маркіяна Шашкевича. Як той вечерок випаде, в своїм часі подам до загальної відомости.

(x) *Назар Хомош.*

Просьба до Русинів в Америцї.

Отсим звертаю ся до милосердних сердець Русинів американських, щоби своїми жертвами причинились до здвигнення памятника на гробі бл. п. о. Н. Стефановича. В першій мірі звертаю ся до сьвященства руського в Америці, бо се є моральний обовязок тогож поставити хрест на гробі свого собрата. Гроші на сю ціль належить засилати до Вп. А. Бучака 1401 Carson Str., S. S. Pittsburg, Pa., виписавши чек або моні ордер на імя: М. Pогаda. Кождий, хто дає на сю ціль гроші, має виразно зазначити, що дає на памятник.

При тій спосібности упрашаю Вас, всі руські Сполки пітсбурські як рівнож і Громаду церковну сьв. Івана Хрестителя в Пітсбургу, щоби Ви не пожалували центів на сю благородну ціль і дали доказ, що память бл. п. о. Стефановича Вам дійсно дорога. Памятник має коштувати около $1000, тож ще раз прошу: не переходіть до дневного порядку над сею просьбою.

Latrobe, Pa. дня 30. вересня 1911.

За комітет:

о. М. Данилович.

ДО ВСІХ РУСЬКИХ ВСЕЧ. ОО. ДУХОВНИХ!!

Небавом (бо ледви за 3 місяці) надійде річниця смерти дорогого а незабутого нашого Брата-Товариша, ревного трудовника як на поли церковнім, так і просьвітно-народнім, бл. п. о. Николи Стефановича.

Годилоб ся нам здвигнути до того часу на Його гробі поминик, гідний праці і заслуг Покійного.

Позаяк не зістали по Нім жадні маєтки, відзиваюсь проте до Вас, Всеч. оо. Духовні: скиньмо відповідну лепту на сю ціль (як прирекли́сьмо тоє в дни похорону), даймо незатертий доказ, що не вигасла ще тая любов, яка нас вязала з Покійним за житя, та що дорогий Він нам і любий, хотяй перестало бити Його щире серце а сира земля вкрила благородну стать!

Ласкаві а скорі датки упрашаєсь слати на адресу:

Rev. D. Dobrotwor
2280 W. 7th St.,
42-45 Cleveland, Ohio.

На сю ціль зволили вже зложити:
Їх Преосьвященьство Кир Сотер $20.00
Всч. о. Вол. Петрівський 10.00

о. Д. Добротвор.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand St., Jersey City, N. J.

K. KIRCZOW, manager
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the United States, Canada and Europe. The only advertising medium. Rates furnished on application.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

„СВОБОДА"
часопись для руського народа в Америцї і орґан „Р. Н. Союза", виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців $2.00
до старого краю на 12 місяців ... $2.50
в Америці на 6 місяців $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Адреса:
„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Число телефону 498.

В альбом о. редакторови „Ruthenian-a".

В 41-ім числї „The Ruthenian-a", у так названих „Іскрах", заблимала між иншими і така „іскра":

„A vsjaku čornorizu, protinarodnu pohaň i t. d.... prohnati proč iz vsimi ich poplečnikami do Sojuza Nro 3 — todi bude nam harazd! Čto na se „čornorizny" hol. urjadniki, duch. upraviteli, kontrolory Sojuza!? Ta nič! Preciň oni, i lem oni, suť česny i narodol'ubny svjaščenniki, a pročii vsi „pohaň"!..." і т. д.

Таку ґеніяльну „іскру" найлїпше булоб з'іґнорувати. Але щоби шановний автор сеї „іскри", пан отець і ґенеральний вікарий, Валентин Горзов порозумів, що головний уряд Р. Н. Союза не є, подібно як він, індепендентним турецьким султаном, але є відвічальний перед кільканайцятьма тисячами членів своєї орґанізації, а кромі сего ограничений параґрафами статута, тому сей уряд не може по своїй воли доптати ногами ті статути, яких точне виконуване власне той уряд має наглядати, і не може після своїх забаганок і примх викручувати ті статути горі підшивкою. В статутї Р. Н. Союза є в тій справі ясний параґраф (47, б) і його нехай собі шановний автор „іскри" перечитає. Він звучить: „(Духовний Отець Союза) має наглядати над орґаном Р. Н. Союза, щоби не було в нїм ніяких статий противних вірі, анї правдам релїґійним..." Як бачите, о. Горзов, так я, як і головн. уряд Р. Н. Союза маємо право суспендувати редактора тілько в такім случаю, коли-б сей редактор помістив в „Свободі" якусь статю „противну вірі або правдам релїґійним". А сей параґраф нїгде ніяким словом не говорить про те, що редактор має бути і тодї усунений, єсли або сам буде писати, або поміщувати такі дописи других, які тикають ся адміністрації нашої гр.-кат. церкви; бо будь що будь, але адміністроване нашої церкви епископом, се не є то само, що єдина соборна апост. церков, а критиковане нетакту, несправедливости і блудів нашого епископа ніяк не мож назвати бунтом проти католицизму і церкви. Тому то і редактор „Свободи", коли поміщає статі і дописи, критикуючі адміністрацію гр.-кат. руського епископа, то за се ще ніяким чином не заслужив на суспендоване; се зовсім так само як і ми, коли-то за починок нашого епископа, Їх Преосьвященства С. С. Ортиньского — за що слава і честь Йому — ми запротестували проти булї „Ea semper", не заслужили на ніяку нагану і Рим за се не суспендував анї нашого епископа, анї нас, анї навіть не назвав, нї до тепер не називає нас „індепендентними духоборцями".

Єще одно. Коли „Свобода" помістила дійсно щось такого, що противить ся нашій вірі, тоді ті, що суть покликані стояти на сторожи тої віри, то є передовсім наш Преосьвященний, та не тільки сам, але ще й тих 60 сьвященників та о. предсїдатель контрольної комісії Р. Н. Союза, повинні витягнути з того відповідні консеквенції... (Сказати яснїше, вони повинні виступити з тої орґанізації, яка їм не по нутру. — Прим. Ред.)

На ніби-то „іскру", що „...oni i lem tyľko oni suť česny..." і т. д., і т. д. шкода відповідати, бо у ній є стільки правди, що і у всіх попередних. Я ніколи не держав і не держу себе нї за ліпшого, нї за чеснійшого, але так само і не за гіршого від всїх других сьвященників; тільки від одного сьвященника уважаю себе за чеснійшого і ліпшого, а именно від Вас, о. Горзов. А се тому: я без крику і гамору переписав на нашого епископа церков в Пітсбурґу і в Юнґставн, а Ви? Крутите, вертите, хвалите ся на весь рот по часописях, підносите крик і вереск аж до самого неба, одних просите, другим грозите, третим примилюєте ся, четвертих страшите, сиплете доляри в Філядельфію, словом всїми средствами стараєте ся переписати церкви — але чужі, бо своєї нї, нї ще раз нї. А тим знаєте кого і перед ким Ви скомпромітували?.. Ви розумієте, що я маю на гадці!..

Отже, отче Горзов! Поки угорська гр.-кат. руська церков в McKeesport, Pa. не буде переписана на Їх Преосьвященство С. С. Ортиньского, до того часу так я, як і уряд Р. Н. Союза називати Вас будемо одиноким, індепендентним духоборцем і кириником. Ви, о. Горзов, уже другий раз у своїм „Ruthenian-і" мене чіпаєте. Very well! Не забудьте однак на пословицю: „Хто сїє вітер — збирає бурю!"...

о. Мих. Балог
Дух. управ. Р. Н. Союза і парох бутлерський, минерсвильський і плимаетський.

(х)

В чім треба шукати причини нашого лиха?

Неодин, коли читає тепер „Свободу", дивує ся і питає сам себе, що такого стало ся, що „Свобода", котра дотепер всегда лиш хвалила і боронила епископа, — бо хоч недавно писала дещо, то і так лиш против деяких сьвящеників і то дуже не тикала — то тепер отверто і ясно вказує на него, як такого, що своєю політикою, своєю роботою, єсли її так мож назвати, і своїм обходженем ся пошкодив як найбільше нашому народови і нашій церкви тут в Америці! Ті, котрим тоє не на руку, плетуть, що то лиш джерзисітські парохіяни розгнївані на него, що не дотримав даного слова (а тепер як який малий хлопчина оправдує ся з того), та що не обходив ся з ними по людськи — він всегда так обходить ся зі всїми, котрі жадають і для себе права і справедливости — отже що тому суть вони тепер против епископа, або знов повідають, що то лиш кількох ображених сьвящеників виступає против него! Отже так не є і не така тому причина!

Таких джерзисітських парохіян є дуже богато і єсли би всї ті схотіли описати крутійства епископа з ними та як грубо обходив ся з ними яко представителями громад, та якими „красними" словами до них промовляв, що неодин, хоч неучений а простий собі робітник, аж встидати ся мусів за слова, які виходили з уст Владики, то кождий, прочитавши се, здивувати би ся мусів, чому так довго терпіли і позволяли на се! І то нераз так бувало, що ще перед хвилею говорив золоті слова науки і плакав з людьми, а за хвилю з тих самих уст виходили найпростійші бештанини, а дуже часто і проклони до депудацій! Отже чи дивувати ся, що нарід тратить серце до него? Чи дивувати ся тому, що нарід відвертає ся від него, коли приходить до него з найбільшим довірєм, а він, замість приняти їх вітцївським серцем, своїми словами якби зимною водою обливає їх, а нераз — як каже „Свобода" — єще гірше, неначе-б пястуком вдарив між очи!? Та не думайте, що то лишень так із звичайними людьми поводить ся; зі сьвящениками нераз єще гірше! бо вони зависимі від него! А вже горе тому, котрий би важив ся йому звернути увагу на невластивий спосіб його поступованя! І на такім мстить ся, що здає ся його мстивости і кінця нема! І то сьвященики виділи і відчували і в серци своїм боліли над тим, але зарадити тому не могли, нї не сьміли, єсли не хотіли зазнати мстивости епископа на собі! І одні усунули ся на бік і лиш приглядають ся, а другі, використуючи його слабі сторони підхлїбством і підкупством, дїставали титули і гонори і парохії, а прочі опустили руки в безрадности. І повстало то, що тепер маємо: цїлковитий розлад в нашім народі! Нема жадного житя народного нї церковного, бо нема жадної думки анї цїли, до чого іти і як поступати. А єсли ще до тепер яке таке житє проявляє ся, то се сам нарід, прийшовши до переконаня, сам орґанїзує ся і оказує се житє. Але ті, котрі повинні вести провід у всїм, ті усунули ся від всього та продумують лиш, які би кайдани наложити на тих „фольків", щоби часами не схотіли опімнути ся о свої права!

І аж тепер народови починають отворяти ся очи! І аж тепер дізнає ся нарід, що той епископ, котрого він кроваво запрацьованим своїм грошем кормить і утримує, що той епископ нич доброго по своїм народї не сподївав ся анї не сподїє ся, ба, ще хрунями його називає!?

І кождий заходить в голову і питає: чому так і длячого? і відповіди не може на те найти! А відповідь аж просить ся, бо т е п е р і ш н и й р у с ь к и й е п и с к о п н а ш о г о н а р о д у н і к о л и н е л ю б и в а н ї й о г о н е л ю б и т ь, **а має до него в своїм серцю лиш „шлехоцьку" погорду!** Хто мав нагоду говорити з ним, перед котрим він не потребував крити ся, то чув, які імена має він для нашого народа, а то: се худоба, муді, хлопи, дич і тим подібні красні слова, а „бути епископом сего народа, се для него мука і ганьба!" А що нераз говорив красні слова на проповідях і нераз і розплакав ся, то всьо то лиш туман на людий і не походили сї слова із любячого серця, але вирахувані були і сказані в зовсїм иншій цїли...

Отже хто такий той епископ і з якого роду? Аби на се відповісти, мушу дещо обширнійше сказати про наддністрянську „шляхту" — селян, рільників, котрих насьмішкувато прозвано „ходачковою шляхтою." Єще за часів короля Данила і його сина Льва спроваджено їх із нинїшної Боснії і поселили ся вони на низинах Днїстра. Там вони освівши, зрущили ся. Та хоч зрущили ся, але їх душа не відчувала того, що прочі Русини. Вони привязали ся до тої землї, а понадто їх нич більше не обходило. Мали свободу, панщини не робили та управляли землю як і прочі селяни їх сусїди, котрі окрім того панщину мали. Та хоч панщину скасували і селяни стали на рівнї з своїми сусїдами-шляхтичами, то помимо сего вони все уважали себе, а і ще нинї уважають себе за щось ліпшого і висшого, як їх сусїди селяни, від котрих поправдї анї маєтком анї наукою зовсїм не ріжнять ся. І анї з ними не женять ся, анї не любять сходити ся, анї в церкві разом не стоять, анї навіть по смерти не хотять разом лежати, але мають свій цвинтар, або передїлений в найліпшім разї. Ба, навіть в коршмі мають свій осібний стіл, а хлопи другий. Та зарозумілість у простого шляхтича-рільника доходить так далеко, що хотяйби мав перед собою інтелїґента, котрий о цїле небо стоїть висше від него, а скоро той інтелїґент не походить з „шляхоцької" родини, в своїй невинній глупотї буде чути погорду, легковажене до него! А видати дитину не за „шляхтича", то се гірш, чим для жида видїти свою дитину охрещену — се для него було би найбільшою карою.

В житю політичнім ідуть на руку Поляків і радо до них хотіли би зачисляти ся. Хоч говорять по руськи і церкви своєї тримають ся, то однак вони самі якби не причисляли ся до нашого народа. Житєм політичним не дуже інтересують ся, анї для справ загальних нашого народа не посьвячують ся, — словом відграничили ся від нашого народа та привязали ся до землї і в тїй земли і богацтві бачать цїле своє щастє. Буде працювати від рана до ночи, не з'їсть, не вбере ся, аби лиш цент призбирати. Їх мрією є як найблизше доскочити до тих правдивих шляхтичів, із образованя і з поведеня шляхтичів, та їм дорівнати принайменше в погордї до свого сусїда, селянина-хлопа. І дивна річ. Себе звичайно порівнують з великими маґнатами-шляхтичами і про них залюбки бесїдують, а за то рільник-хлоп є для них предметом жартів, насьміщок і погорди.

От з такої то касти шляхтичів походить і наш Владика. Такими ідеями і духом тих простих шляхтичів перенятий він; таку і лиш таку погорду простого шляхтича має наш Владика до нашого народа! І чи то простий робучий чоловік, чи то сьвященик, скоро імя його не кінчить ся на . . .ский, всї вони суть в погордї, до всїх них має він однакове „шляхоцьке поважане." І нїчо в тім дивного, що через свого секретаря писав він такі слова про наш нарід! І не дивувати ся, що він не сподївав ся і не сподїє ся нич по нашім народї, бо сей нарід — се хлопи з роду! Для него наш нарід не є народом; він його не любить, лиш ненавидить, не відчуває його долї, не тїшить ся його щастєм і не плаче над його недолею, — для него наш нарід се — худоба і о стілько для него добрий, о скілько той нарід служить йому збогатити ся, або через той нарід прийти до слави!

А то всьо видко по його роботї! Прибіцяв дуже богато — позачинав єще більше, а з того всього доси нич нема! Правда, є щось але не наше, — бо так після думки шляхтича повинно бути! Приобіцяв автономію парохій і своїм епископським словом чести ручив! а тепер і не згадуй про се, єсли не хочеш, аби тебе викинули з церкви! Заложив премногі інституції, але нї гроша нї тих інституцій. Одна катедра стоїть, котра не дорівнає і звичайній церкві на несогіршім плейзї. Але ті почини були потрібні! Бо ще нїчого не було, а вже славили епископа як спасителя (не дармо прибрав собі імя Сотер-спаситель) і покровителя Руси і її Церкви! І то що хотів — осягнув, бо по славі посипали ся гроші в ріжних видах і комбінаціях. І перша цїль осягнена — се гроші. А друга річ — се його слава, котрої нїхто не сьміє нарушити! Лиш всї мають його величати і превозносити, що се найліпший епископ, якого ще сьвіт не бачив, що се агнець, мученик, Богом даний і вибраний на наше спасене, що се орґанїзатор, конквістадор і т. д. і т. д. — а поправдї се з роду бідненький собі ходачковий шляхтич, котрий має погорду до нашого народа і о стілько його потребує, о скілько той нарід має його живити і попід небеса вихваляти, щоби догодити його звихненій амбіції!

P. S. Тою статию не хочемо образити всїх чесних і правдивих Русинів, котрі походять із тої шляхти. Особливо в Америцї самі вони пізнали, що герби і титули не вартають і нюха табаки, але робота і характер суть в поважаню. А що шляхта ходачкова в краю під зглядом національним є дуже слаба, сего нїхто не заперечить. Та єсть надія, що хоч поволи, але все таки колись, не зважаючи на старі звичаї і пересуди, прийде той час, коли між Русинами не буде найменшої ріжниці, але всї будуть почувати ся членами одного тіла, одної матери — Руси-України!

Н. Н.

Вісти з Галичини.

Розвій та стан економічний. — Приготованя до сьвята в честь М. Шашкевича. — Рідна Школа.

За слїдом инших країв та народів двигає ся також і наш український нарід в Галичинї. Тисячі читалень „Просьвіти" дали підставу до просьвітного піднесеня нашого народа. За просьвітою почала ся в нас і економічна праця, яка значно піднесла добробут наших селян. Досить згадати про ті сотки щадничих та пожичкових кас, які вирвали наш нарід з лихварських шпонів пейсатих пявок. За касами пішло також закладанє крамниць, які однак по кількох лїтах падали. Причиною сего було се, що сї крамницї були читальняні або церковні або громадські — а ті інституції зовсїм не є покликані до провадженя таких інтересів. Доперва в найновійшім часї знайдено инший спосіб для запевненя розвою сих крамниць. Повстали іменно зареєстровані в судї спілки торговельні, які приймають систем Рочдельський: купують та продають лише за готівку, а чистий зиск розділяє ся між всїх купуючих. Сей систем оказав ся найвідповіднїйшим для нашого народу і здаесь доперва тепер стане наша торговля на трівких основах.

Перед кількома лїтами заснувало ся у нас краєво-господарське товариство „Сїльський Господар", яке поклало собі за цїль піднести добробут нашого селянства через науку умілої, поступової господарки, та через орґанїзацію продажи господарських землеплодів. Від 2-ох лїт, від коли головою сего товариства став посол Евген Олесницький, піднесло ся се товариство до великих розмірів: заложило около 80 філїй, завело кільканайцять досьвідних піль та зародових хлївень, спроваджує штучні навози для наших господарів, расову худобу, розводить садівництво і т. п. Одним словом, праця на господарськім полї у нас видає надзвичайно корисні результати. Перед двома лїтами заснувало товариство „Просьвіта" господарську школу в Милованю товмацького повіта, а сего року увійшла в житє торговельна школа тов. „Просьвіта" у Львові. „Сїльський Господар" так розріс ся, що купив вже у Львові власний дім, в якім містять ся його бюра, відтак бюра господарського синдикату, та бюра Краєвого Союза спілок для збуту худоби, — бо худобу не продають тепер вже наші селяни посередникам, але впрост через свої спілки відсилають до Відня, де їм платять значно висше, чим на місци.

Та мимо сего господарського розвою, налягла на наш край сего року журба, бо недописали жнива. Безнастанні зливи, які панували через цїле лїто, лягли перешкодою при збираню плодів. Збіже одно зросло на пни, друге в копах, бараболя зігнила, а те саме стало ся з пашою. Нашому хлїборобському станови грозить отже руїна, до чого ще й причиняєсь зараза прищиці, яка панує в цїлім краю. Через сю хоробу не може наш селянин продати нї одної штуки худоби на заплаченє податку. Взагалї вигляди господарські через сей недорід невеселї.

По відсьвяткованю 50-лїтних роковин смерти Т. Шевченка та по величавім сокільсько-січовім здвизї у Львові, приготовляють ся галицькі Українцї ще до сьвяткованя 100-лїтних уродин Маркіяна Шашкевича. Се сьвято заповідає ся величаво. У всїх містах та селах Галичини приготовляють ся концерти, реферати, відчити та вечерницї в честь Маркіяна. Особливо Львів робить великі приготованя до сего сьвята, яке має відбути ся 5 та 6 падолиста. Торжество складати меть ся з двох частий: 5-го падолиста вечер величавий концерт українських сьпіваців товариств в великій салї львівської фільгармонії, а 6-го падолиста величавий похід через улицї Львова з вінками, прапорами та таблицями. У сїм поході возьме участь цїле громадяньство зі Львова, всї українські товариства, шкільна молодіж, делеґати товариств з краю, та селяньство з львівського повіта. Похід попередить богослуженє на могилї Шашкевича на Личаківськім кладбищи. Рівночасно приготовляєсь золочівський та каменецький повіт, в яких проживав Маркіян, до иншого сьвята. На Підлисецькій горі, осьпіваній поетом, сипле ся висока стіжковата могила Маркіянова, а на ній має станути величавий памятник, який буде видко далеко на цїлу околицю. Посьвяченє сего памятника має відбути ся перед сьвятом у Львові.

Варт ще згадати дещо за „Рідну Школу". Про сю справу писано вже в „Свободі", а наші американські братя вже з нею обзнакомлені. Видко і їх ся справа обходить дуже, коли на кождім вічу збирають жертви на фонд бл. п. о. Стефановича на підмогу українським приватним ґімназіям в Галичинї. Галичани пильнують сеї сьвятої справи як вемож красше. Особливо широкі верстви народа, селяньство, захоплене ідеєю „Рідної Школи". Складки на сю цїль збирають при всяких нагодах: на вечерницях, представленях, концертах, забавах, зборах, празниках і т. д. Рішенє Народного з'їзду, щоб при білєтах на всякого рода виставах стягати ще 5 процентовий додаток, яко податок на „Рідну Школу" — принято загально і нїхто від сего обовязку вже не виломлюєсь. Здаєть ся такий спосіб дав би ся завести і між нашими земляками в Америцї при нагодї платних вступів на концерти, представленя та забави, і в той спосіб Американцї могли би легко зібрати і на „Рідну Школу" і на свої цїли. Не знати, котре то товариство зробить добрий початок на американській земли? — Тепер оподатковують також каси своїх довжників стемплями „Рідної Школи", а се приносить також не аби який зиск. Не знати однак, як буде на будуче, бо через тяжкий рік нарід з'убожів.

Однак не лише матеріяльними средствами занята наша суспільність — противно, і моральна сторона не дає богато до бажаня. В цїлім краю слїдно велике заінтересованє наукою. Майже у всїх містах, де нема ґімназій, заложено ґімназіяльні курси, а по селах провадять ся підготовляючі курси до середних та инших шкіл. Новий шкільний рік приніс зі собою 2 нові приватні школи, а то: реальну ґімназію в Чорткові і першу українську торговельну приватну школу у Львові. До сеї послїдної вписалось на I. рік 46 дїтий — видко, що нам таких фахових шкіл треба більше і, дасть Біг, — будемо їх мати, коби лише лїпші роки, як попередний!

С. Демидчук.

Ложею може де й зайдеш, но назад не вернеш!

В 43. ч. „Свободи" появила ся допись із Centralia, Pa., в якій то дописи підписаний комітет маючої ся будувати церкви подає до відомости, що дня 15. жовтня с. р. обговорював на осібнім мітінґу справу мого письма, яке я вислав до Пр. Епископа Сотера. В письмі тім мав я представити Пр. Сотеру, що церков, яку наміряють будувати в Centralia, Pa., не має бути греко католицькою, а иншої віри, і що у Централії є всего 27 фамілїй руських.

Позаяк сего рода письма я анї до Пр. Еп. Сотера, анї до нїкого иншого не висилав, то постановив я дійти до жерела тої дописи. І ось що і як оповідає менї один із комітетових в Централії: „Делеґації нашій, яка ходила до Пр. Еп. Сотера з просьбою о позволенє побудованя церкви у нас в Централії, Владика наші відповіли, що не можуть нам на се позволити, бо ви, отче Сполїтакевич, написали лист до Них (т. є до Владики), що нас є всего 27 фамілїй руських, та що та церков, яку ми хочемо ставити, не буде греко-католицькою а якоїсь иншої віри. А коли делеґати наші, як також о. Боярчук, якого Епископ наш дуже поважає, а який їздив разом з нашими делеґатами до Епископа, сказали, що то все, що ви, отче, писали, неправда, і о. Боярчук рівнож те саме потвердив, бо ми хочемо мати свою рідну церков записану на нашого Епископа, а не таку як в Mt. Carmel, Pa., що не є записана нї на айриського нї на нашого руського, — та що нас є більше ніж 27 фамілїй, — тоді наші Преосьвященні так сказали до наших делеґатів: „А видите, мої дїтоньки кохані, яких то я маю сьвящеників-брехунів! Такий сьвященик, як в Mt. Carmel або в Shenandoah (від другого знов чоловіка чув я, що Пр. Еп. наш Сотер мали сказати: „такий сьвященик як в Jersey City або в Minersville, Pa." — не знаю проте, котре тут правдиве)*) вам церкви не побудує, лиш противно — зруйнує! Такі сьвященики будуть вам лиш колоди під ноги кидати і на кождім кроцї шкодити! Длятогож то я дам вам иншого сьвященика, такого, який буде сам колєктувати і церков вам сам побудує, а ви, щоб лиш могли його утримати. Але, єсли хочете, щоб я вам то зробив, то мусите написати до ґазети, і в ґазетї публично назвати Mt. Carmel-ського сьвященика **брехуном**. Нехай нарід знає, якого сьвященика має. Єсли не дасьте вашого сьвященика до ґазет, так я мушу вірити в тоє, що він менї пише, а не в тоє, що ви менї говорите".

„Так сказав нашим делеґатам — оповідає дальше менї один із комітетових в Centralia, Pa. — наш руський Епископ, тай на другий день делеґати сказали все тото нам, — ну і ми мусїли написати на вас, отче Сполїтакевич, таку допись, бо так нам наш Преосьвященні наказали".

Таке то розказав менї один із підписаних під дописею в 43 числї „Свободи" комітетових, який був присутний підчас справозданя повернувшої з Філядельфії делеґації.

Позаяк як я вже на вступі заявив, що письма, в якім би я Преосьв. Еп. Сотера як небудь про Централю інформував, я **нїколи не висилав**, доказом чого може бути се, що Пр. Еп. Сотер сего рода письма від мене не мають, то з того виходить, що хтось тут минув ся з правдою, або кажучи по нашому, по просту: збрехав! Ходить тепер о тоє, хто є тим брехуном?... Сей комітетовий, котрий менї про справозданє повернувшої з Філядельфії делеґації говорив, — рішучо нї, бо те саме чув я і від многих инших, про теж то оповіданє висше мною наведене того комітетового є правдиве. Хтож про те инший допустив ся ложі? Трудно і впрост неможливо повірити в тоє, щоби Пр. Еп. Сотер, знані зі свого, мов слеза чистого характеру і з своєї правдомовности, щоби Они, не дїставши від мене такого письма, могли сказати делеґатам, що його дїстали! Ну, а вжеж в жаден спосіб неможливим є, і нїхто чейже в сьвітї не повірить в тоє, шоби який небудь Епископ — а тим більше наш Преосьв. Владика — наказали простим сьвітським людям оклеветувати, обдерти з чести, в очах народа понизити і назвати брехуном свого власного, бо руського і греко-католицького сьвященика! Наше руське, греко-католицьке сьвященьство з нашим руським греко-католицьким Епископом, творять одну родину, одно гнїздо, і нечесть сьвященика є нечестю епископа, — а паскудна та птиця, котра своє власне гнїздо валяє. Проте-ж то Ви, панове делеґати, не видумуйте якихсь історій про моє до Пр. Еп. Сотера письмо, над котрим опісля цїлий комітет мусить нараджувати ся і над дописею до часописи голову собі ломити, а памятайте про се, що „ложею може де й зайдеш, но назад не вернеш ся!".

о. Володимир Сполїтакевич.

*) Ся друга поголоска рішучо неправдива, бо наш Владика навиває джерзсітського пароха „своїм" сьвящеником і на однїй зі своїх місійних проповідий в Ню Йорку хотїв його навіть канонїзувати (зробити сьвятим угодником божим)! — Ред. „Свободи".

E209

Голоси люду

в справах церковних і парохіяльних.

5.

St. Louis, Mo.

У нашій парохії був до недавна душпастирем о. Іван Остап, славний редактор ще славнїйшої „Заокеанської Руси". Сего ревного сьвященика представив нам на парохіяльнім мітінґу бувший наш парох, о. Д. Хомяк. Вже з самого початку свого душпастирования висловив ся о. Остап, що він найгіршому сьвященикови вірить більше, ніж цїлій парохії. Треба знати, що о. Остап говорить щось десятьма язиками, отже мудрости у него спора мірка!... Якусь частину сеї мудрости хотів він уділяти нашій руській громаді. Заложив якусь ніби читальню, чи книгарню і зібрав від людий гроші на книжки. Чекали ми на сї книжки поверх 5 місяців, але їх не було. Заінтерпельований в сій справі, о. Остап сказав, що книжок не хочуть прислати з краю... Був отже приневолений звернути людям гроші. Відтак о. Остап хотів давати якесь представлене. Став розписувати ролї, але їх не докінчив і представлення не було.

Парохіяни, що мали якенебудь дїло до свого пароха, мусїли нераз довгенько ждати, нїм удостоїли ся побачити його лице. О. Остап дуже часто купав ся, відтак, по купели, купив собі папіроски і приграває на мандолїнї на велику радість своєї господині, котру тут кликали усї „імосцею". В розговорі із своїми парохіянами хвалив ся о. Остап, що він учащає вечерами до якихсь-там висших шкіл, бо хоче бути адвокатом. І справдї вечерами його не було нїколи дома, бо ходив з „імосцею" до... найпідряднїйших театрів на веселі представленя. Се мали бути ті висші школи, в котрих наш „примірний" парох учив ся на адвоката!...

Коли минувшого року вибирано парохіяльний уряд, о. Остап не допустив одного чесного парохіянина на вибір, бо — як сам заявив — знає на того чоловіка „щось" зі сповіди...

Коли на однім мітінґу люди просили о. Остапа, щоб учив трохи наші дїти по руськи, то він розгнївав ся за се і заявив, що дїтий учити не буде, бо він не професор, але сьвященик!

Хоч о. Остап чванив ся часто своїм богатством і своєю мудростию, то ми однак мусимо признати з великим жалем, що з усїх тих благодатий наша громада не мала найменьшої користи. Наша парохія є заінкорпорована на таких основах, як всї инші руські парохії в Америці. Здавалоб ся, що сьвященик, удержуваний сею корпорацією, повинен респектувати її права і зарядження, але о. Остап не з тих... Одного разу охрестив він дитину не-парохіянинови і через те переступив дотичну ухвалу церковної громади, яка заказувала сьвященикови хрестити дїти людям, не належачим до парохії. Нарід був тим поступком о. Остапа огірчений і вислав до закристії двох урядників з запитом, чому сьвященик допче парохіяльні ухвали. Урядники сповнили свій обовязок і дістали від о. Остапа порядну „пуцівку". Се озлобило нарід і парохіяни зажадали скликаня осібного мітінґу, щоби ту справу якось залагодити. Тодї о. Остап виявив перед народом усю свою „мудрість". Він сказав, що мітінґу не скличе, бо він сам є президент парохії і окрім него нїхто не сьміє скликувати мітінґів, а як хто скличе, то він його велить замкнути! Та „страхи на Ляхи" — як говорить приповідка. Люди не настрашили ся сеї погрози і зійшли ся зараз по Службі Божій на мітінґ, вибрали собі одного з членів предсїдателем до переведеня нарад. На тім мітінґу скритиковано по черзі невластиві поступки о. Остапа і вибрано комітет з 12-ти членів, котрий то комітет мав виладити відповідне письмо і вислати його до Епископа. В тім письмі були представлені всї нелеґальні вчинки нашого пароха і була просьба, щоби Преосьвященїйший С. С. Ортиньский забрав від нас нелюбого сьвященика, а прислав на його місце иншого. Підчас того мітінґу влетїв на салю о. Остап, і не похваливши навіть Господа Бога, запитав різко, що се за мітінґ: парохіяльний, чи братський. Люди відповіли, що парохіяльний. Тодї о. Остап зажадав, щоби предсїдателя сего мітінґу викинути з галї, бо він не є парохіянином. Нарід обурив ся на таку провокацію і засьвідчив, що предсїдатель мітінґу є парохіянином. Сьвященик вилетів з галї, а парохіяни докінчили мітінґ і стали поволи розходити ся. На сали лишило ся кільканайцять людий, що мали відбути осібний, братський мітінґ. Аж тут явив ся ненадійно наш о. „спектатор", а з ним чотирох полісменів. Сим полісменам велїв о. Остап арештувати всїх присутних на салї людий. Полісмени стали розпитувати присутних, о що тут розходить ся. Поінформувавши ся як треба і порозумівши цїлу справу, сторожі публичного ладу і порядку усьміхнули ся і заявили в голос, що наш сьвященик не має здорового розуму! Сказавши те, полісмени пішли собі до свого дїла, а нас лишили в спокою.

Здадане в горі письмо вислано до Пр. Владики. На відповідь чекали ми доволї довгий час, але її не було! Тодї парохія скликала другий мітінґ. На тім мітінґу ухвалено одноголосно зредукувати пенсію о. Остапа до половини, а крім того не платити йому ані за рент, ані за опал, ані за сьвітло. Тим способом хотїли ми приневолити нашого пароха, щоби він сам забрав ся. Рівночасно вислано до Преосьвященного другий лист, котрий за пару днїв повернув ся назад, нерозпечатаний. Не було вже на що чекати і наші урядники попросили о. Остапа, щоби скликав парохіяльний мітінґ. Сьвященик скликав сей мітінґ і на нїм суспендував всїх урядників, а вибрав собі лише одного урядника, такого, що на церкву не дав навіть 5 центів, бо що йно приїхав був з краю. Нарід страшенно обурив ся і приневолив сьвященика винести ся з галї. Один член нашої парохії на загальне жаданє отворив мітінґ на ново. Вибрано сейчас комітет з 3-ох членів і сей комітет вислано з просьбою до о. Остапа, щоби він явив ся конечно на мітінґ. Запевнено йому нетикальність і він з великим страхом явив ся перед народом. Парохіяни висказали перед ним всї свої жалї і спитали, що він задумує робити дальше в виду того, що люди не хочуть платити колекти і не хочуть ходити до церкви. Наш сьвященик, замість успокоїти якось схвильований нарід, почав боронити честь бувшого неморального дячка і з тим лишив людий на божу волю, а сам пішов до дому. Тодї парохіяни порішили вислати комітет до тутешнього архиепископа. Він вислухав терпеливо нашу скаргу і велїв подати собі те все на письмі, в анґлїйській мові. Се письмо йому небавом доручено і він вислав його до нашого Епископа, але відповіди не дістав.

Саме тодї забрав ся наш о. парох до реальної роботи... Відбирає від людий гроші, але не віддає їх урядникам; каже, що він має до того право. Не хоче здавати перед церковним комітетом ніяких рахунків, на мітінґи не ходить, людий називає дикунами, грозить кождому револьвером, а нарештї заявляє, що вибирає ся до Оклагоми, чи десь-там... Люди посходили ся до церкви, а сьвященика нема!

Богато, дуже богато мали би ми сказати про діяльність о. Остапа в нашій парохії, але не хочемо надужити терпеливости читачів „Свободи". Може коли при нагоді виявимо перед сьвітом всї його „сделки", а поки що: нехай його Бог судить!

Зачуваємо, що о. Остап купив в Ілїнойс якісь-там фарми. Не знаємо о скілько в тій поголосцї правди, бо одні кажуть, що ті фарми купив він сам, а другі впевняють, що не він, але його „імосць"... Правдою однак є, що вони обоє кудись повіяли ся, замкнувши парохіяльний дім і взявши ключ з собою!

Комітет руської гр.-кат. Церкви
Успенія Пр. Діви Марії
в Ст. Луіс, Мо.
А. Валевський, містопредс.,
Г. Олїяр, кас.,
Г. Копча, секр. фін.,
Дм. Мороз, секр. екр.

Акт розпуки.

(*Статя передрукована з краєвої щоденної часописи „Дїло", ч. 225. Львів, 11 жовт. 1911*).

Страшна і в історії церкви нечувана подія стала ся вчера в палатї станиславівського епископа: сьвященик, доведений поведенєм свого епископа до крайної розпуки, підняв на нього руку...

І нині вся публична опінія не тільки нашого краю, але цїлого сьвіта, куди тільки дійде звістка про вчерашну подію, мусить запитати: Щож се за відносини запанували в станиславівській дієцезії, коли сьвященики починають розправляти ся з своїм епископом так, як російські терористи з царем і його слугами?

На се питанє могли би ми відповісти коротко: Читайте наш дневник, а там знайдете чимало причинків до розвязаня тої страшної психольоґічної загадки, які поставила нам перед очи вчерашна подія. Так, ми не від нині звертали увагу на анормальні відносини в станиславівській дієцезії, не від нині в численних дописях з кругів самого духовеньства вказували на той рака, який розїдає наш церковний і національний орґанізм в станиславівській дієцезії, накликуючи до уздоровлення невідрадних відносин. Одначе наш голос був голосом вопіючого в пустині. Прибічний орґан станиславівського владики всї наші уваги й поклики приписував нашій „безбожности", загал духовеньства станиславівської дієцезії, тероризований прибічниками еп. Хомишина, оголошував проти нас протести. А тимчасом зло ширило ся далї, аж в кінцї заговорило вчерашним замахом о. Камінського на еп. Хомишина.

З представлення події її причин, яке знайдуть наші читачі в иншім місці, виходить, що о. Камінського до такого психічного стану, в якім він рішив ся з ножем у руцї кинути ся на свого епископа, довели нечувані секатури, на які був виставлений зі сторони еп. Хомишина. Досить вказати на факт, який був послїдною каплею в чаші терпінь: сьвященик по кільканайцяти роках душпастирства, замість мати вже давно парохію, нагло з волї епископа опиняєть ся на приватнім сотрудництві! А при тім особисте трактоване! Коли перенесений на сотрудництво просить милосердя, як не для себе, то хоч для дїтий, яких треба-ж вивести в люди, дістає відповідь: „Що мене обходять твої дїти, або я їх казав тобі......?! Зазначуємо, що ся відповідь — ipsissima verba владики: і в вульґарности тому владиці і спеціяльно в „тиканю". І справдї до крайної, людський розум затемняючої розпуки мусїла бути доведена та нещасна жертва володарських практик станиславівського владики, коли рішила ся на таке дїло.

І тут доходимо до коріня зла: вчерашна подія, се розпучливий протест проти тих володарських практик, на які виставлене духовеньство станиславівської дієцезії зі сторони свого владики. А сї практики справдї страшні! На основі всего дотеперішного поступовання еп. Хомишина треба сказати, що він опанований якимись хоробливими маніями, які пхають його до вчинків, властивих радше якомусь орієнтальному тиранови, ніж церковному достойникови. І так опанувала його манія якоїсь небезпеки, яка буцїм то грозить гр.-кат. церкві на Галицькій Руси і якої нїхто инший з гр.-кат. владик не бачить і не поборює, так що тільки він один покликаний бороти ся з нею. Ось так до сеї манії небезпеки долучуєть ся манія великости і непомильности, наслїдком якої є знов крайна нетерпимість і жажда переслїдуваня супроти всїх тих, що посьміли би противити ся його волї. Коли до того додамо крайну грубість в особистих зносинах з підчиненим собі духовеньством, то зрозуміємо, що воно мусить зносити від свого владики. Особливо, що як над кождим тираном, так і над еп. Хомишином запанували люди, які, про око йдучи йому в усїм під лад, в дїйсности кермують ним, як самі хотять, роблячи на тім особисту карієру. Таким чином в кругах духовеньства запанувало лизунство, донощиство, гіпокритизм, а в консисторії протекціонізм і непотизм. Чеснї елементи стерроризовані і переслїдувані, а лизуни, фарисеї, донощики в почестях.

Сї відносини лягають тим важчим тягаром на загал духовеньства, що владика в своїй манії великости і непомильности трактує підчинене собі духовеньство грубо і брутально, а горе тому, хто супроти тої грубости і брутальности не виявив би належного „духа покори". Говорене per „ти", називане „хрунями" „семанями", „злодїями" etc, вислови як „плюю на таке духовеньство", зогиджуване родинного житя духовеньства, називане жонатих сьвящеників „їдунами", їх жінок „сплювачками", вникане в тайни подружної спальнї аж до відшукуваня там „презервативів" включно, наруга над батьківськими почуванями сьвящеників, що мовляв, „або я казав тобі ...... дїти" і т. д. і т. д. — все те тільки мала частинка „цьвіток" з ниви владичої реторики в його зносинах з духовеньством. А мстивість владики супроти всїх тих, що чимнебудь висловляли своє невдоволенє з того його поведеня! Досить вказати на факт суспензії о. Бариша, одного з перших піонїрів українського клерикалїзму, який стягнув на себе неласку владики тим, що на однім соборчику запротестував проти його грубого поведеня. Слїдом за тим впало на о. Бариша підозрінє авторства статей в... нашім дневнику про поступованє еп. Хомишина — і суспензія готова!

Та що говорити про поведенє еп. Хомишина супроти підчиненого духовеньства, коли се людина такої моральної вартости, що могла в хвилї, коли митрополит лежав на смертній постели, робити „під кавками" заходи о наслїдство по нїм на митрополичім престолї! Чи диво, що така людина не перебирає в способах, щоби вдоволити свою амбіцію, чи диво, що

вона тим своїм поведенєм доводить до актів розпуки?!

Доля хотіла, що той акт розпуки звершив ся як-раз тоді, коли еп. Хомишин довершував новий акт насильства над підчиненим йому духовеньством. Власне вчера відбувало ся від кількох тижнів заповідане віче духовеньства станиславівської дієцезії в ціли запряженя його в віз христ. сусп. політики. І власне в тій хвилі своїх ініціятора і головного предстафника тої політики (о. Камінський є свояком п. Ол. Барвінського) в розпуці піднимає руку на свого владику.

О. Камінського відставлено до Кульпаркова, бо свого вчинку мав він доконати в стані шалу. Віримо, що розпука, в яку його загнало поступованє його владики, могла так затьмити його ум, що нещасний попав у хвилевий стан невміняємости і в тім стані доконав свого вчинку. Одначе факт, що поступованє владики було таке, що могло його довести до такого стану, насуває поважне питанє, чи не знаходить ся в стані невміняємости, і то постійної, той, що замість бути прообразом християнської доброти і лагідности, цілими літами є тираном для тих, для котрих повинен бути добрим пастирем?! І чи лежить в інтереси церкви діяльність, яка, замість просьвітлювати уми і вести їх до доброго, затемнює їх і доводить до злочинів?! І чи не слід би освободити духовеньство від власти, яка своїм поступованєм засіває в його рядах розпуку і витворює атмосферу, серед якої родять ся такі трагедії, як вчерашна подія?!

Про все те повинні поважно подумати покликані до сього чинники.

Тут подаємо допись від власного кореспондента „Діла", яка носить дату: Станиславів 10. жовтня 1911. Ся допись поміщена в тім же (225) числі „Діла" п. з. **„Жертва секатур еп. Хомишина".**

Дивна сцена.

Хто йшов нині перед полуднем Липовою улицею, був сьвідком сцени виглядаючої на бійку двох сьвящеників.

Один з заткненим ножем в руці рвав ся наперед з криком: „Пускай, най я того лотра зарізжу!" а при тім вигукував на адресу епископа Хомишина не надаючі ся до повтореня епітети, і бив ножем по руці і копав ногами притримуючого його другого сьвященика. Притримуючий кликав поліцію словами: „Тримайте, він божевільний", однак поліція не хотіла інтервеніювати. По довшій шарпанині, в котрій придержуючий одержав кілька покалічень в руку, придержуваний вирвав ся і впав до епископської палати.

Перша чутка про атентат.

Вслід за тим лискавкою майнула містом вістка про атентат сьвященика на зненавидженого епископа. В першій хвили говорено, що сьвященик о. П. Камінський хотів дістати ся на авдієнцію до епископа Хомишина, щоб просити остаточно о якусь парохію, бо вже 15 літ сотрудникує. А що його служба не хотіла пустити до епископа, то він витягнув ніж, поранив служачих, а опісля сам себе зранив. Після другої поголоски сьвященик Камінський хотів кинути ся на епископа, а що се йому не удало ся, то він пробив себе. Тільки згодом вдало ся роздобути автентичні подробиці сеї трагічної події.

Мстивість епископа.

Вдовець о. Павло Камінський, син пок. пароха Водник, вже від трох літ побиває ся о парохію в Русові (пов. Снятин). А хоч він вже був не першої молодости, бо родив ся 1869 р. та хоч сьвященодійствує від 1896 р. та мав запевнену прихильність колятора Теодоровича — то ніяк не міг добити ся приходу. Сему стало на перепоні вороже становище епископа, котрий держав його вже третий рік на адміністрації. Що зайшло між обома, того точно не знати, фактом є однак, що о. Камінський, жалїючись на епископа казав, що еп. Хомишин після його перепрошуваня мав звернути ся до него зі словами: „Я тобі прощу, але забути не забуду!"

І не забув. Щоб в Русові посадити когось зі своїх підлизнів, еп. Хомишин заряджує розписанє нового конкурсу на парохію та вимагає від всіх петентів на сю парохію нового іспиту конкурсового, щоб nota bene провалити на нім о. Камінського.

Мало того. На основі анонїмного доносу еп. Хомишин зважив ся перекинути о. Камінського з адміністрациї в Русові на приватне сотрудництво в Залучу над Прутом, пов. Коломия, куди мав вибрати ся до трох днів.

Сей указ був прямою руїною для о. Камінського. Він-же ж мав ціле господарство в Русові, двоє дітий утримував в школі, платячи за них 70 злр. а тут прийшло-б ся йому іти на 25 злр. платні!

„По сему быть!"

Збентежений до краю поїхав о. Кам. просити ласки і милосердія у свойого Владики. Своїм близьким розповідав о. Камінський, що коли він просив заряджена слідства проти себе, то епископ на се не згодив ся, а коли він благав зглянути ся на його троє дітий, тоді почув відповідь: „Я тобі дітий не . . . . ., твої діти мене нічого не обходять!" Се щось страшного. Прямо не хоче ся вірити, щоб такі слова могли пройти через уста нормальної людини!...

Такий вислід авдієнції пхнув петента

в крайну розпуку.

Походячи з сімї нервово вражливої, переживши сам не одно важке семейне горе, попав о. Камінський в крайну розпуку. Ще рано був він у цукорни (коло школи реальної), де жалів ся перед сьвящениками, що приїхали на віче, на своє горе та показував їм епископський указ. Жалуючи ся на самоволю і брутальність епископа, став йому відгрожувати ся заявлючи: „Ті драби не боять ся нічого, тільки скандалу"!

Присутні сьвященики старали ся деспарата заспокоїти, як могли, та ніхто не надіяв ся того, що відтак стало ся...

Ломницькому скандал на руку.

Після привітного слова на христ.-суспільних нарадах еп. Хомишин вернув до своєї палати і став уділювати послухань. Між иншим явив ся у него і брат о. Камінського, який є в Станиславові гімназіяльним професором. І він благав за братом, але почув, що то мусить бути, що епископ сказав. Знаючи стан свого брата, остерігав проф. К-ий і о. Ломницького, сего епископського чорного духа, але він заявив: „Ми собі з того нічого не робимо! Ми погроз не боїмо ся!"

Через якийсь час вийшли з епископської палати два сьвященики о. Яблоньский з Германова та о. Дуткевич з Шишківців та йшли ул. Липовою. Втім на зустріч їм, в очевиднім розбурханю, поспішним кроком, хилячись, надійшов о. П. Камінський. В руці держав він замкнений сцизорик та безпинно викрикав: „Ти лотре! Ти драбе Хомишине! Я тебе забю! Ти знищив мої діти!"

Оба сьвященики, бачучи, що заносить ся на лихо, хотіли деспарата спинити, але він о. Дуткевича жбурнув на бік, а о. Яблоньского побив і цілковито викрутив праву руку, якою він його здержував. Не помогли ніякі перезвазії о. Я-ого, що він є прецінь товаришем Камінського; він всею силою виривав ся. А коли о. Я-ому викрутив руку, той мусів його пустити. О. Яблоньский кричав обезсилений: „Варят! Ратуйте! Він хоче епископа вбити!"

На сі оклики ніхто з окруженя не звертав уваги, бо люди думали, що то якась авантура між сьвящениками.

Аж через момент подав ся за о. Камінським поліціянт і о. Яблоньський, як йому о. Дуткевич направив руку.

Тимчасом тут вже прийшло до

трагедії.

Напасник, копнувши льокая, дістав ся до авдієнціональної салї, де чинно заатакував епископа. Як би не наспіла поміч, то ніж о. Камінського був би затопи ся в шиї епископа.

Наспіла поміч, і кинула ся на нападаючого, який викрикав: „Ти лайдаку! Ти драбе!" і т. и.

Еп. Хомишин стратив голову і в панїчнім страху вибіг з кімнати. І хто знає, як би було все скінчило ся, коли-б о. Яблоньский не хопив був епископа за плечі та не пхнув до сумежної кімнати, де він замкнув ся на ключ.

Самовбійство.

Напасник, бачучи, що його ворога уратовано, здобув ся ще на тільки сили, що пхнув себе ножем в правий бік коло черевної опони, завдаючи собі смертельну рану.

Оплиаючу кровю жертву епископської секатури винесено до консисторської канцеляриї. В хвилях притомности нещасний викрикав ще: „Ти драбе! Ти побив мої діти!"

Незабаром наспіла поліція і брат напасника. Його розпуку годі описати. Він прямо в очи кликав о. Бровкови: „Ви драби його добили! Най вас Бог скарає!"

Незабаром перевезено смертельно раненого до поблизького шпиталя, де подано йому першу лікарську поміч.

Вістка про атентат

зробила в цілім місті придавлююче враженє. Всюди загальне обуренє на епископа, який, здаєть ся, витягне консеквенциї з того, до чого довів.

Інтересно, що з „під кавок" безпроволочно телеграфовано, чи нема якого політичного підкладу атентату. Однак годі було сфабрикувати „гайдамацтво", бо і колятор Поляк Теодорович і декан найприхильнійше висловлюють ся про останні роки душпастирства о. К-ого.

В останній хвилї задецидовано зробити жертву епископської секатури

божевільним.

Оттому то в ночи — як довідуємо ся — перевезено важко раненого до заведеня душевно хорих в Кульпаркові.

Характеристично, що коли вістка про атентант дістала ся на віче, то навіть епископські лизуни не зважили ся на якісь манїфестациї переданости; так всї обурені на еп. Хомишина.

Виновник атентату

не походить з польського роду, як пишуть польські часописи, але походить з руської сьвященичої родини. Його мати з дому Барвінська. О. Камінський скінчив теольогію у Львові та скитав ся досї по сотрудництвах м. в Лисци, Городници. По смерти жінки переживав дуже важкі хвилї, але від кількох літ вернув до рівноваги. В його сімї лучали ся самоубийства.

Покровитель і почетний член Р. Н. С.:
Єх Преосьв. Стеф. Сотер Ортинський, перший руський Епископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8. Butler, Pa

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Константин Поступак, McAdoo, Pa.
Теодозій Каськів, Newark, N. J.

Радні:
Іван Ґлова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Маркевич, New Alexandria, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добош, Lansford, Pa.

Орґанізатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ДЖЕНЕТ, ПА. Брат. сьв. Володимира, від 207, повідомляє своїх членів, що річний мітінґ відбуде ся в другу неділю по першім, то є 12 го листопада, о першій год. по полуд.; вибір нового уряду на слідуючий рік та справоздане касове. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі утратять право голосованя на тім мітінґу. Неявивші ся будуть карані гривною по 50 цнт. а урядник 1 дол. Члени позамісцеві зволять прислати свої залеглости на адресу секретаря: — Vasil Sitkevicz Box 434, Jeanette, Pa.

ЮНҐСТАВН, О. Бр. сьв. Арх. Мих., від. 218, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбуде ся 12-го падолиста. Початок мітінґу о 3-ій год. по полудни, позаяк того дня Бр. має вирушити на посьвячене угольного камени своєї гр. кат. церкви. Каждий член має явити ся і вирівнати свій довг, бо инакше зістане виключений з Бр. і з Р. Н. Союза. Член Ст. Пріґовський, коли не заплатить свого довгу, зістане суспендований. Нових членів буде приймати ся до Бр. за заплату 50 цнт. до братської каси. — Н. Сокіл, пр., — Н. Гарасим, кас., М. Богдан, секр.

МИКІСРАКС, ПА. Бр. сьв. Димитрія, від 91, повідомляє своїх членів, що дня 12-го листопада відбуде ся річний мітінґ, в офісі, при гали парохіяльній. Мітінґ розпічне ся зараз по Службі Божій. Кождий член має явити ся, бо в противнім разі заплатить 1 дол. кари. — В. Шпук, пр., А. Гальчак, кас., Гр. Шабатура, сек.

Вест Павлет, Вт. Братство сьв. Богородиці, від. 17. повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбуде ся дня 12. листопада. Початок о год. під до другої по полудни; вибір нового уряду на слідуючий рік. Члени довжні до братської каси мають свій довг вирівнати, бо в противнім разі будуть суспендовані з братства і Р. Н. Союза. Член, котрий не явить ся на мітінґ, піднадає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — П. Іванца, пр., М. Ясінь кас., Л. Сенько, секр.

Ст. Люїс, Мо. Братство сьв. Володимира Вел. від. 179 подає до загальної відомости, що слідуючий мітінґ відбуде ся в другу неділю по першім, т. є. 12. с. м. о годині 1-ій по полудни. На той мітінґ запрошує ся без виїмку всіх членів; рішати муть ся дуже важні справи. Котрий член не явиви ся на нім, зістане суспендований. Рівночасно повідомляє ся місцевих і дооколичних членів, що в трету неділю по першім наше братство Вол. Великого від. 179 устроює величезний „баль масковий", на котрім кождий член повинен бути присутним. Баль відбуде ся дня 18-го с. м. на гали п. Петровського під ч. 1500 So. 3d St. St. Louis, Mo. Музика (Соловія) знаменита. За добру забаву ручить комітет братства: — Д. Микетяк, секретар.

Джесуп, Па. Братство сьв. Петра і Павла, від. 20. повідомляє своїх членів, що мітінґ відбуде ся дня 4-го падолиста о годині 2-гій по пол. Кождий член має явити ся на тім мітінґу і вирівнати свої довги; неявивший ся член заплатить 25 цнт., а урядник 50 цнт. кари. — Ф. Щавінський, пр., В. Писечко, секр.

Ілінор, Па. Братство сьв. Арх. Мих. від. 31. подає до відомости. що річний мітінґ відбуде ся дня 12-го с. м. Неявивший ся член підлягає карі після статута. Вибір нового уряду і справоздання. — М. Токар, предс.

Дунейн, Па. Братство сьв. Првмч. Стефана, від. 268 повідомляє усіх своїх членів, що мітінґи на будуче не будуть відбувати ся під р. кат. костелом, але в гали під нашою гр. кат. церквою. Слідуючий мітінґ 12-го с. м. відбуде ся вже в новій гали. — Ів. Гришо, секр.

Голийок, Масс. Братство сьв. Ів. Хрестителя, від. 52, подає до відомости, що на річнім мітінґу, котрий відбув ся дня 22-го жовтня вибрано на ново старий братський уряд. Іменно: Іван Фешко, предс., Іван Бабяк, місто пр., Іван Бабяк кас., Семен Ваврищин, сек., Теодор Дубіль, контрольор, Ів. Хрипак, опікун хорих. Мітінґи відбувають ся в трету неділю по першім. Адреса Братства: Semeon Wawryszyn 328 Park St., Holyoke, Mass.

Ню Йорк, Н. Й. Тов. „Зоря", від. 69 подає до відомости, що на річнім мітінґу дня 14-го жовтня вибрано слідуючий новий уряд: Амбр. Титла, пр., Ів. Палевський кас., Ів. Бобецький секр., М. Василишин і М. Мартиніз контрол., Ів. Лянґер опік. хорих, Н. Юрчак маршал. — А. Титла пр., І. Бобецький, секретар.

Велике Всенародне Віче

відбуде ся
дня 12-го листопада 1911 (в неділю) в Arlington Hall, 19—23 St. Mark's Place (8-ма улиця, між 2-d i 3-d Ave.) в Ню-Йорку,
в справі біжучих подій на американській Руси.

На дневнім порядку:
Справа церковно-народна,
Справа просьвітно-народна,
Справа Народних Домів,
Справа робітничих організацій,
Справа горожаньства в Америці.

Віче се скликує Комітет, зложений з нюйорських, бруклинських, джерсісітських, нюарських, йонкерських, і з подальшої околиці Родимців, тому запрашає ся всіх Русинів з тих міст і подальшої околиці до ласкавої як найчисленнійшої участи.

Початок о годині 2-ій по пол.
КОМІТЕТ.

FRED B. MOZER з Шамокін, Па., котрий єсть одним з кандидатів на становище судії (Judge) кортів Northumberland-ського повіту, має за собою сильне поперте виборців і є між голосуючими вельми популярний.

Він родив ся і зріс на терені вугльовім; ще малим хлопцем робив у майнах як слейт пікер, а опісля працював в корпусі інжінєрів в Шамокін, Па. Перед літами зістав принятий до адвокатської палати і від того часу занимав ся постійно адвокатурою в Шамокін.

Він знає людий сеї частини повіту; знає потребя народа, а се вже важна річ, що промовляє за його вибором, бо на судію повинно вибирати ся такого чоловіка, котрий знає звичаї і вдачу жителів вугльового терену і котрий з ними симпатизує та розуміє їх клопоти.

Fred B. Mozer є добрим лоером. Він є людиною справедливою, гарного характеру і був би певно дуже добрим судією. Обовязком всіх виборців, замешкалих в околиці Шамокін, дати п. Мозерови, як свому чоловікови, відповідну поміч і вибрати його судією великою більшостию голосів.

КАЛЄНДАР.

ПАДОЛИСТ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
2	Четвер	Артемія вмуч.
3	Пятн.	Іларіона Вел.
4	Субота	Глікерії
5	Неділя	† Якова бр.
6	Понед.	Ареги, Атан.
7	Вівтор.	Маркіяна
8	Середа	Димитрия Вел.

НОВИНКИ.

¶ Дивне диво. Ц. к. польська Рада Шкільна в Галичині, на просьбу комітету, займаючого ся відсьвяткованєм столітних уродин М. Шашкевича порішила звільнити молодіж шкільну в усіх школах східної Галичини на день 6-го с. м. від науки. По просту не хоче вірити ся... (х)

¶ На памятник Т. Шевченка за місяць серпень надіслано до київського з'єдиненого комітету 1.038 карбованців. Усього в комітеті тепер зібрано на памятник 51.602 карб. Разом з грішми, зібраними в полтавськім і золотоноськім земствах на памятник тепер є 94.003 карб. (рублів). (х) („Діло".)

¶ Де зведено найзавзятійшу битву в часі мексиканської революції? По зваленю правительства Діяза, та по виборі президентом Мадера, вийшли на денне сьвітло деякі цікаві факти. Бувший помічник Мадера, п. Комез, заявив публично, що революцію попирала американська компанія „Standard Oil", власність Ракефелєра. Головним тереном війни було місто Вашінґтон, столиця Злучених Держав, звідки видавано воєнні розкази, висилано припаси живности і збрую. Представителі Мадера заанґажували адвокатську фірму, Гопкінс і Гопкінс, як правних дорадників в справах дипльоматичних і в висилці амуніції. Мексиканське правительство зістало поінформоване про заміри революціонерів, та висилало хмари детективів до Вашінґтону; наняло найздібнійших аґентів Пінкертона і Борнса, щоб ті слідили за рухами провідників революційної партії. Амбасадор мексиканський зажадав від тутешного міністерства справедливости ужити всяких можливих правних кроків, щоб перешкодити в доставі амуніції з Америки революціонерам, прихильникам Мадера.

Амуніцію висилану революціонерам, мексиканська держава конфіскувала; така таємна висилка амуніції противить ся також правам Сполучених Держав. Розуміє ся, що аґенти Мадера висилали збрую з Ню Йорку до Мексика запаковану в паках і заадресованих „Меблі" або „Додатки до меблів". Предметом діяльности детективів Діяза і американського міністерства справедливости було справу висліджати, яким способом висилано амуніцію, а тогди винних потягнути до відвічальности.

Одного разу війшов до канцелярії адвоката Гопкінса молодий чоловік, представив ся як аґент нюйорської фірми оружія, Банермана і просив адвоката, щоб той відкупив контракт на доставу амуніції для уряду Діяза, позаяк сей не хотів заплатити приреченої ціни, а компанія через се тратить 38 тисяч долярів; фірма Банермана відступить сей контракт на дуже догідних услівях для революціонерів. Адвокат урадував ся, тимбільше, що власне жадано від нього як найскоршого прислання амуніції; нараз однак дістав депешу, в котрій аґент Мадера інформував його, щоб він стеріг ся чоловіка, котрий представив ся йому як аґент фірми, що спродає збрую, бо тим чоловіком єсть детектив Діяза, маючий вислідити спосіб висилки амуніції революціонерам. Адвокат Гопкінс сам собі не вірив, що перед ним стояв чоловік, котрий за кілька хвиль був би в силі знищити весь революційний рух, колиб не ся в сам час наспівша телєграма.

Найздібнійшим аґентом революціонерів був Американець, Гарвей Філіпс, що потрафив висилати амуніцію пачками одну по другій, а навіть сам одного разу, представляючи ся як аґент торговельного дому, купив 55 тисяч набоїв, запакував в великі куфри і завіз до Ел Песо, Тексас, на границю Мексика, а репту вислав як „меблі". Міністерство справедливости довідалось про його роботу, але доперва тогди, як амуніція була вже в руках революціонерів, видано розказ арештованя Філіпса за неправне висиланє амуніції декларованої як „меблі" (Violation of the interstate traffic law). Детектив американський, Сули, приїхав з властителем склепу оружія з Ню Йорку до Вашінґтону, щоб той потвердив тожсамість особи Філіпса, котрого сподівали ся найти в канцелярії Гопкінса.

Сули представив ся як аґент фірми, що спродає оружіє і зажадав поговореня з Філіпсом, котрому хотів продати амуніцію по дуже дешевій ціні (а властиво мав замір його арештувати). Філіпс сидів в другім покою. Адвокат Гопкінс підозрівав, що се щось нечистого, і попросив Сули, щоб той прийшов на другий день, позаяк Філіпса нема дома; сей згодив ся і вийшов, а за ним детективи Мадера, які і довідались про ціль його візити. Порішено, що Філіпс не сьміє показуватись. На другий день знов явив ся Сули з варантом, а адвокат поінформував його, що Філіпс єсть в готели Арлінґтон; туди пустив ся аґент Сполучених Держав і в готели запитав клєрка, котрий сам був тайним аґентом Мадера, про Філіпса. Клєрк знав о що річ йде, попросив чемно детектива сідати і хвилину зждати на Філіпса. Детектив Сули враз з властителем фірми збруї ждали на Філіпса від 5-ої години по полудни до 3-ої рано, а сей тимчасом повіз амуніцію до Мексика.

Найтруднійше було інформувати революціонерів як, коли і яким способом вістала вислана амуніція, позаяк кожду депешу сліджено; тому висилано депеші підписані фікційними назвисками і тогди, коли детективи ломали собі голови над значінєм деяких слів в депеші, властива телєграма діставала ся до рук революціонерів, інформуючи їх, кілько і якого рода вислано карабінів, на чиє імя, коли їх відобрати і т. д.

Се кілька тайн з праці революціонерів, завдяки яким їм вдало ся звалити режім Діяза. Оточені тайнами, нераз навіть ті, що сповняли найважнійші ролі, не знали, хто був їх приятелем, а хто ворогом; не знали, кому дякувати за численні отримані вартісні інформації, котрі нераз охоронили їх від катастрофи — і завдяки власне тій таємничости вони побідили. (х) А. Вала.

¶ Важний присуд. Оноді нюйорський суд видав присуд, який своєю вагою для робітничих кругів заслугує на особлившу увагу. Якийсь Мартин Текджовен минувшого року працював в Бейон Сіті для фірми Шімней констр. Комп. та з вини компанії віднїс підчас роботи кілька покалічень. І він заскаржив компанію о відшкодованє. Підчас процесу компанія боронила ся тим, що вона не відповідає за провини, повставші через її формена. Суд однак не признав компанії слушности і засудив її на заплаченє пошкодованому 2000 дол. відшкодованя. (х)

¶ Не хочуть Тафта. В минувший вівторок поступові републиканци відбули в Шікаґо нараду, в цїли продуманя способів, аби не допустити до номінованя Тафта кандидатом на президента Зл. Держав. Всї одноголосно порішили підпирати кандидатуру сенатора La Follette. (х)

¶ В недовзї можна буде говорити з духами. Цікавого „винаходу" доконав др. James H. Hyslop з Ню Йорку. Він впевняє ні більше ні менче, як лиш те, що йому вдало ся війти в звязь з духом померщого професора, W. James-а, який перед своєю смертю сьвято прообіцяв йому, що буде старав ся бачити ся з ним. Лікар признає, що його розговір з духом не вдав звсім вдоволяючо, але все таки можна було ствердити тожсамість духа. Дальше впевняє лікар, що має надію в короткім часі довести спосіб розговорів з духами померших до найбільшої досконалости. І ми рівнож маємо надію, що коли др. Hyslop буде удалжувати дальші відчити на сю тему, то до якого пів року — збере мілїони, бо дурних є досить на сьвітї. (х)

¶ Перевезенє дому. Чарлс Геґеле, якого дім стоїть в місточку Вінфілд, Л. Айл. недалеко желїзничих шин, був невдоволений з безнастанного гуку і шуму, який спричиняли льокомотиви і поїзди. І тому порішив свій дім „перемуфувати". Інжінєри підняли хату до гори і пересунули на валках о кількадесять ярдів подальше від шин. Підчас пересуваня будинку, його мешканці найспокійнїйше віддавали ся своїм домовим занятям. (х)

¶ Мешкає рівночасно у чотирох стейтах. Фред Террон, який займає ся годівлею худоби, має одну фарму, яка лежить у чотирох стейтах: Колорадо, Ню Мексик, Юта і Арізона. Його дім стоїть як раз на тій точці, де границї сих чотирох стейтів перехрещують ся. І він, не виходячи з під даху своєї хати, може довільно переходити з одного стейту до другого. І так їдальня находить ся в Колорадо; спальня в Юта (і він голосує тому в стейті Юта); а кухня находить ся вже на земли стейту Арізона. Вітрак, що помпує воду для його худоби, стоїть в Ню Мексику, але корита, з яких пє худоба, находять ся вже в границях стейту Арізона. (х)

¶ Передпотопова потвора. Стейтські палеотольоґісти, під проводом Барнум Бравн з Американського Музею натуральної історії в Ню Йорку найшли на побережу ріки Ред Дір останки передісторичного вужа, який був довгий но 60 стіп. (х) („Кан. Фар".)

¶ Найбільше задовжене місто на сьвіті. Місто Ню Йорк минувшого року заплатило самого проценту від своїх довгів 32.108.760 долярів. Се робить по 35 дол. на кожду голову. Довги міста Ню Йорку виносять о много висшу суму, як усї державні довги Злучених Держав, позаяк минувшого року федеральний уряд заплатив як процент від своїх довгів всего лиш дві третини тої суми, яку заплатило місто Ню Йорк. Ся величезна сума довгів покаже ся ще лїпше, коли зважимо, що Німеччина платить процент від своїх довгів три четвертини тої суми, яку платить одно місто Ню Йорк. Такий самий річний процент від своїх довгів, як місто Ню Йорк, платить річно Австро-Угорщина. — Буджет міста Ню Йорк на рік 1911—12 виносить 200 мілїонів долярів. Довги досягли заворотної суми 750 мілїонів долярів (в коронах виходилоб 3 мілїярди 750 мілїонів). Такого буджету (розходів) не має ніяке инше місто, навіть Лондон, хоть він є найбільшим містом на сьвітї (числить півосьма мілїона мешканців) і дає своїм мешканцям далеко більше вигід. Ось так вміють ґаздувати людським грошем наші „батьки народу". (х)

¶ Війна Італії з Туреччиною. Італія, набравши апетиту через легкі побіди, відносені над Туреччиною в Триполісі, споглядає облизуючи ся ще і на Палестину з Єрусалимом і Дамаском. До сего однак не допустять анї Росія, анї Німеччина. Дотеперішних три тижні оперетхової війни коштували Італію кругло 40 мілїонів долярів. Навіть і так легка війна лягла тяжким каменем на італїйським народі і дає ся болючо відчувати. Туреччина бойкотує італїйську торговлю і в наслідок того наступив у ній застій. Десятки тисячів італїйських робітників, які до сих пор заробляли на кусник хлїба по турецьких містах, стратили роботу і находять ся тепер у крайній нуждї. Словом, пораз невчислимий у людській історії в тій війні потверджує ся старе правило, що всяка війна виходить в користь капіталїстів, але її кошти поносить робучий люд. Послїдні заряджена Туреччини мали той наслїдок, що о скільки мож вірити телєграмам, Італія годить ся вже на мир, наколи Туреччина сейчас заперестане репресалїй проти італїйських горожан, мешкаючих в межах оттоманської держави. (х)

¶ Ослабленє портуґальських монархістів. Рух, який підняла роялїстична партія в Портуґалії, аби оружем привернути престіл прогнаному недавно королеви, показав ся цїлковитим фіяском. До сего причинила ся головно проклямація портуґальського уряду, що всякого, хто буде належати до заговору проти портуґальської републики, сейчас покарають смертю. Кромі сего ішпанський уряд виступив против роялїстів і кождий збройний відділ, який хоронить ся перед републиканськими військами на ішпанську границю, сейчас обезоружує. Виходить отже, що прогнаний король Мануель, який під пору находить ся в Річмонд, Вірджінія, у своїх знакомих, може спокійно лишати ся дальше в Америцї і оглядати ся за якимсь „джабом". (х)

¶ Катастрофа у французській майнї. В Бардо, у Франції, в копальні вугля наступила 18-го жовтня передчасна експльозія динаміту, вбиваючи 26 людий. Погибші належали до ратункової партії, яка гасила огень, що повстав в одній із шахт. (х)

¶ Повстанє в Хінах. Вісти з терену війни у Хінах звучать з кождим днем сумнійше для тамошного правительства. Хінське правительство бачить тепер уже само, що йому годі буде поконати повстанців і тому в найбільшім поспіху пороблено приготовленя до утечі цїсарської родини з загроженої столицї. Повстанції задали правительственним військам 25-го м. м. рішучий удар, а що гірше, забрали усю воєнну касу. А позаяк в державній касі пустка, тому правительство найшло ся в безвихіднім положеню, бо не має чим заплатити своє військо. Кромі сего чотири воєнні кораблі прилучили ся до повстанців. Оноді повстанці здобули місто Кію-Кіянг і тепер в їх руках находить ся величезна просторонь, обіймаюча чотири провінції. Два 25-го жовтня вони обсадили місто Шенчу, важну желїзничу стацію, що становить ключ до столиці держави, Пекіну. Революційна армія числить 50 тисяч війська, переважно знаменито узброєного і заосмотреного в усї воєнні прибори. І вони суть повні найкрасших надій, що в коротці панующа тепер династия Манджу перейде до історії творячої ся хінської републики. (х)

Без праці.

(Казка Івана Франка.)

(Дальше.)

— І капризи твої будуть заспокоєні, — сказав Іван. І справді, швидко панна Ніна почала робити як найобширнійший ужиток із даного її права. Блискучий, шумний, оглушаючий вир великосвітського житя був властивим її елементом. От і кинула ся вона в той вир з запалом властивим її горячій вдачі, швидко забула про все інше. Іван для котрого вона з разу почувала вдячність і якусь крихітку справдішньої прихильности незабаром улав в її очах до ряду тих підрядних істот, зродженних на те тілько, щоби заспокоювати потреби і капризи істот висшого розряду. В прирівнаню до блискучих денді, котрі роями вили ся довкола Ніни, Іван справді являв ся дуже непоказним. Він не вмів говорити ніякою мовою крім своєї рідної, котрої на щастє блискучі паничі ані в зуб не розуміли, був маломовний, отяжлий і сумовитий. Бували хвилї, коли видавав ся їй по просту ідіотом.

Вони проживали звичайно в гарних віллях або в первєрядних готелях, занимали по кілька покоїв, при чім Іван, звичайно, як упертий Русин, завсігди поміщував ся в однім затишнім покоїку, обставленім скромними меблями, а решту лишав для Ніни і для її гостей. Коли по якімось часі побачив, що його мовчазлива присутність і незґрабні рухи не в смак Ніниним гостям, перестав показувати ся в салоні, цілими днями сидів у своїй кімнаті і нудив ся смертельно. Тисячу разів трібував занятя ся чим небудь, от хоч-би струганем дерева або шитем чобіт, котрого колись підовчив ся був від сільського шевця, але завсігди якась невидима рука виртручувала йому з рук роботу, що він сам хотів зробити — все те в одній хвилині вже лежало перед ним зроблене без него.

І от виходив Іван у місто і волочив ся вулицями, звичайно одягнений як простий робітник, щоби ніхто його не пізнав і не займав. Мовчки придивляв ся він до житя людей в тих величезних муравлисках, що зовуть ся столицями сьвіта. Богато дечого він там не розумів, та все таки образ нужди, в якій жила робуча, фабрична і зарібницька людність, був йому аж надто добре зрозумілий і клїщами тис його серце.

Минуло таким способом кілька місяців. Іван за той час висох як скіпа і зовсім стратив охоту до житя. Натомість Ніна розцвила як рожа, дозріла зовсім і чула себе безмірно щасливою.

— Слухай Ніно, — сказав одного разу до неї Іван, коли кілька день не бачивши ся, найшли ся якось самі обоє в покою, — Чи не час-би нам уже вертати до дому?

— До дому? — зачудовано спитала Ніна. — До якого дому?

— Ну, до нашого рідного краю, до себе.

— Ей, Іване! Що се ти говориш! Увесь сьвіт є нашим краєм. А в тім краю, де ми колись уродили ся, ніхто за нами не тужить, ніхто про нас не згадує, і ми там нічого не полишили, так чого-ж нам туди вертати? Хіба нам тут не добре?

— Мині, Ніночко, не добре, — сказав Іван.

— А чого-ж тобі хибує? — скликнула дівчина, навіть не глянувши на него. — Адже-ж ти маєш у своїх руках усї способи. Зроби так, щоби тобі добре було!

— Добре може мині бути тілько в своїм краю, чую се, — мовив Іван.

— Так ти хочеш-би мене покинути? — вирвало ся з уст Ніни.

Іван зирнув на неї довгим, сумовитим поглядом і не сказав нічого. Тепер знав він добре, що всї його мрії о тім, щоби здобути собі прихильність тої дівчини, були пусті і безплодні. Невидима стіна, що стояла між ними, не піддавала ся силї його перстеня і не хотіла уступити ся. Та про те Іван не переставав іще надіяти ся, хоч сам не знав, чого і на що. Аж тепер, при тім одним слові Ніни, з котрого він від разу зміркував, що її з ним нічогісінько не вяже, Іван почув, що його надія пропадає і розвіває ся димом. Його заболіло щось дуже коло серця, він поблід і сціпив зуби, щоби не зойкнути з болю.

Ніна не дивила ся на него, занята перед зеркалом своєю пишною фризурою. Телько по Івановій мовчанці вона похопила ся, що остатнє слово нерозважно вирвало ся їй з уст. І ось скінчивши поправляти свою фризуру, вона нараз обернула ся, підбігла до Івана, і перескакуючи з одної крайности в другу, обхопила долонями його голову і пестячи його та цїлуючи в чоло (в уста вони ніколи досі не зважились поцїлувати ся), проговорила ніжним голосом:

— Ні, Івасю, ні братчику мій! Я знаю, що ти мене не покинеш. Ані я тебе не покину, вір мині! Полетимо разом обоє до нашої любої вітчини. Швидко вже, за кілька недїль. Нехай тілько мясниці скінчать ся. Ах, я так іще хочу погуляти, потанцювати, повеселити ся! Бож прецінь там, дома, як ти кажеш, засядемо як кріляки в норі. Там не буде вже тебе що ту, правда? Я навіть сама того не хочу. Але тепер, іще тих кілька недїль нехай будуть мої! Добре, Івасику?

Іван був дуже сумний. Від якогось часу запримітив він одного панича, що раз у раз крутив ся коло Ніни і очевидно позискав собі її прихильність. Зазрість спонукала Івана прослідити потайно житє і відносини того панича. Він переконав ся, що молодий ґраф Едвін — чоловік дуже низької проби; картяр і розпустник. Протративши за-молоду більшу часть батьківського добра, він тепер дотрачував решту. В товариствах чемний і укладний, грав ролю великого пана і дуже гонорового чоловіка, але потаємно затягав довги у кого міг, не платив кравцям і іншим ремісникам, жив на довг у готелї, а навіть у свого старого візника не встидав ся позичити значну суму грошей, котру той за ліпших часів ощадив собі був на старі літа. Від того візника, з котрим Іван заприязнив ся, він довідав ся про Едвіна досить такого, що міг виробити собі о нім докладний погляд. Едвінови грозила руїна і він очевидно закинув гачок на Ніну, котру вважав великою богачкою. Іванови аж страшно робило ся, коли подумав собі, що ожидає сю нетямущу дівчину в руках сего чоловіка, і він постановив собі остерегти її перед ним.

— Слухай Ніночко, — сказав він, увільнюючи ся лагідно від її пестощів, котрі замість вдоволеня і розколи робили йому глибокий біль. — Я хотів-би тебе про одну річ запитати, але дай мині слово, що не прогнїваєш ся на мене.

— Ну, питай, питай, ти медведю! — сьміяла ся Ніна, опираючи ся з комічною повагою на його плече.

— І скажеш мині правду?

— Се вже як мині сподоба ся.

— Чи то правда, чи тілько мині так здає ся, що тобі сподобав ся ґраф Едвін?

— Що? — скрикнула Ніна і вся спаланула румянцем, мов переступник зловлений на горячім учинку.

— Не хочу тобі з сего робити нїякої догани, — спокійно мовив Іван, — а тілько остерігаю тебе, що ґраф — чоловік негідний твого чутя.

— Чому?

— Не жадай від мене подробиць, але прийми сю осторогу як від брата.

— А коли се тілько низьке чорнене? — вибухла Ніна.

— Я маю деякі докази.

— Сховай собі свої докази, — сказала обрижена Ніна. — Впрочім запевняю тебе, що ґраф мене нічогісінько не обходить.

І відвернула ся, щоби вийти.

— Слухай Ніно, — сказав Іван не рушаючи ся з місця. — Ти прецінь не говорила йому нічого о жерелі нашого богацтва?

— О якім жерелі? — стиха запитала Ніна і нагло зблїдла.

— Адже-ж знаєш, що в мене на думці. О моїм перстені.

— Нічого. Ну, або що?

— Прошу тебе, не говори йому нічого й на будуще.

— Що знов за упімнене? І чому як раз з оглядом на него?

— Ну, так, случайно прийшло мині на думку. Міг-би чоловік зовсім непотрібно бути введений в покусу.

— Ти дурень, Іване! — скрикнула Ніна.

— Зовсім непотрібно, Ніночко! Завдай собі труду зрозуміти мене! Зовсім непотрібно!

Та Ніна вже не чула тих слів, але тирликаючи якусь французьку пісеньку крутила ся по сусідних покоях.

А коли в ночи Іван, утомлений цілоденною гризотою, спав твердо в своїм покоїку, війшов до него ґраф Едвін ступаючи тихесенько на пальцях, зняв йому з пальця чудовий перстінь і виходячи замкнув за собою двері на ключ. В низу в сінех ждала вже на него Ніна одягнена по подорожному, а слуги власне виносили величезний тяжкий подорожний куфер.

— Ну, що? — шептом запитала Ніна.

— All right — шепнув Едвін. — Спить як забитий. Заким обудить ся, будемо вже далеко. Ось перстінь.

Едвін вложив його собі на палець.

— Дорогий мій! Дякую тобі! — шепнула Ніна стискаючи його руку. — Ти дарував мині нове житє, увільнивши мене від того медведя з лакейською душею.

В кілька хвиль пізнїйше повіз запряжений препишною четвернею довчаль гнав вулицями міста, везучи щасливу пару втікачів.

XVII.

Перше почутє, якого дізнав Іван, прокинувши ся досить пізно на другий день, то було почутє якоїсь дивної полекші. Здавало ся йому, що якісь тяжкі кайдани злали з него, що сьвіт якось йому прояснив ся. Не знав зразу, що се значить, але швидко доторкнувши ся якось мимовільно правою рукою до лївої, почув, що нема перстеня на пальци. Зачудував ся дуже, почав пригадувати, де міг його згубити, але нічого не міг вигадати. Пустив ся йти до дверей, щоби завідомити Ніну про сю пригоду, але двері були замкнені з надвору. Нараз роз'яснїло йому в голові.

— А! Так ось воно що! — скрикнув він. — Справді не ошукало мене мое прочутє! Моя Ніночка справді змовила ся з тим вітрогоном! Забрали мині перстінь думаючи, що Бог зна який скарб здобули! Ха, ха, ха, ха! Щасти вам Боже! А ми тимчасом стрібуємо, як смакує праця.

І взяв щітку, щоби вичистити своє убранє, але в тій хвилї почув, що чародійський вузлик знов завязує ся перед ним, що щось вихапує йому з руки щітку, обезсилює його мускули — перстінь був знов у него на пальци.

— Ну, не хотів-би я в тій хвилї бачити лиць їх обоїх, — промовив Іван сам до себе.

Сила перстеня зараз відчинила замкнені двері. Іван увійшов до покоїв Ніни. Покої були пустісінькі, всї коштовнії оздоби були позабирані.

— Ха, ха, ха! — з болем усьміхнув ся Іван. — Злакомили ся на блискучки і втекли! Ну, певно швидко вернуть. Піду їм назустріч.

Убравши ся гарненько і поснідавши, Іван помаленьку вийшов, сїв на фіякра і поїхав у той бік, куди перед кільканадцятьма годинами поторохтїли були Ніна і Едвін. Не проїхав Іван і пів години часу, коли на гостинци показав ся хлопський драбинний віз, а на нїм, на околоті соломи сиділи Едвін і Ніна. Коли обі колїєниці порівняли ся одна з одною, Іван зупинив їх і промовив до Ніни, спокійно, як коли-би нічогісінько в сьвітї не стало ся:

— А не казав я тобі, Ніночко, що се буде зовсім непотрібний захід? Адже-ж коли ти хотіла зробити собі прогульку, то можна було сказати мині про се словечко.

— Мовчи, хаме! — в нетямі крикнула до него Ніна. — Як ти сьмієш так за панібрат говорити зо мною? Я княгиня, а ти простий мужик.

— Але-ж Ніночко, — з непорушеним супокоєм відказав Іван, — сама ти казала мині так до тебе промовляти. А тепер прошу тебе, сїдай ось ту коло мене. Прецїнь-же не яло ся, щоби ти на таким хлопським возі в'їжджала до міста, виїхавши з него четвернею.

— Не потребую твойого фіякра! Піду так, як мині схоче ся, поруч з тим, котрому належить мое серце, котрому я віддала все... все, навіть...

— І котрий з того всего має зломаний феник! — з насьміхом докінчив Едвін. — Ні, пані, я думаю, що ви справді лїпше зробите, коли повернете в обіймя сего чесного і благородного братчика. (Дальше буде).

Допись.

З Ansonia, Conn.

Давно уже не було жадної відомости про житє Ансонійців, і длятого подаю ще що цікавого. У нас до сего часу, славити Бога, іде робота не згірше: люди заробляють досить добре. Маємо тут Братства, відділи Р. Н. Союза, Сестрицтво, читальні, „Сьпівацький Кружок" і школи.

Найбільшу увагу у сій дописи хочу звернути на наші школи. Як показує виказ дітий, то сего року учащає на науку в наших руських школах 224 дітий, а то: в Ансонії 113, в Дерби 71, в Сіймур 40. Школа в кождій місцевости є подїлена на 3 відділи. Учителем сих шкіл єсть п. В. Каськів, котрий не жалуючи труду, солідно працює коло дітвори. Щоби заохотити тутешну дітвору до пильної науки у своїй матерній мові, порозуміли ся Шкільний Комітет з учителем, і порішили уладити забаву для школярів; підчас шкільних ферій уладжено прогульку до ліса. Коли повідомлено про се дітвору, невисказана радість запанувала серед молоденьких школяриків; а батьки і мами немало мали клопотів, обяснюючи і відповідаючи цікавим на тисячні їх запити, коли то вже поїдуть на прогульку. Наконець дочекали ся. Заповіджений на прогульку день показав ся на прачуд гарний. Ледви сонечко показало ся на небі, а вже вся дітвора була на ногах, вже чути було тут і там то гомін утїхи, то плач нетерплячки. О 8-ій годині рано вся дітвора зійшла ся до школи; коли вже всї були присутні, учитель коротко пояснив дїтям ціль тої прогульки, а потім порозділював одним трубки, а другим хоруговки; відтак, в парах, удали ся всї на призначене місце, де ждала вже на них спрїт-кара, котра завезла їх на означене місце, до ліса. З піснею на устах: „Раз два, діти в гай" війшли діточки до ліса, який в мить залунав увесь неначе соловейковим щебетом. Слідували забави, переплїтані сьпівами, а при тім роздавано всякі ласощі та перекуски. Забавами проводили: о. А. Павляк і п. В. Каськів, а поміж родичами, котрі поприїздили подивити ся на діточу забаву були також і члени шкільн. комітету. Діти набавивши ся до волї, опускали з жалем се місце веселости, у надії, що може на другий рік знова завитають до него; о 6-ій годині вечером усї повернули до дому. — Ансонійський шкільний комітет осягнув свою ціль: бо як показало ся з початком шкільного року, отся прогулька стала заохотою для ширших верств ансонійських Русинів посилати свої діти до своєї народної школи; іменно з новим шкільним роком прибуло немало маленької дітвори, що радо і охотно учащає на науку. За уладжене сеї прогульки належить подякувати передовсїм батькам, що не жалували ані труду ані грошевої помочи на покрите коштів; іменно причинили ся до того своїми жертвами слідуючі добродії: по $10.00: о. А. Павляк, Теодор Ціркот, Алексій Горбаль і Ілько Глива; Ефем Клянцко $5.00; Дмитро Сидоряк $3.00; по $2.00: Андрій Докля і Яків Качмар; Теодор Дздик $1.50; по $1.00: Іван Перун і Никола Сміт.

В імени дітвори належить ся сердечна подяка всїм жертводавцям і щирим хильникам рідної школи. Дохід з прогульки зістав призначений на шкільну бібліотеку, котра в короткім часі війде в житє. Честь і слава ансонійським патріотам, що вміють так горячо дбати про розвій і добро наших народних шкіл на чужині!

Участник.

Русини Українці!

Як відомо дня 25. червня 1911 р. на Всенароднім Вічу в Пітсбурґу ухвалено утворити фонд імени бл. п. о. Николая Стефановича на приватні руські ґімназії в Галичині.

Як дорога була особа бл. п. о. Н. Стефановича для Американських Русинів, так дорогою остане і память про него. Пітсбурґ мав славу не лише в Америці, але і в старім краю завдяки тому, що довгі літа бл. п. о. Николай був душпастирем в тім місті. Бл. п. о. Николай живо інтересував ся не лише долею нашої Церкви, але і справами народними, так в старім краю, як і тут, в Америці, і єго то заходом утворено фонд імени Мирослава Січинського. Коли бл. п. о. Николай бачив, що Русини двигають ся та добувають собі лучшу долю, тішив ся, а найбільше тішило єго, що Русини, поставивши собі девізою „в школї наша будучність”, стали закладати рідні школи, приватні українські ґімназії. Наколи Руський нарід в Галичині тягне ся з остатного, щоби бідним селянським дітям дати спромогу учити ся в рідній школї і між жертводавцями на рідну школу знаходимо не лише урядників, сьвящеників і учителів, але і безліч селян і міщан, то прямо гріхом би було, єслиби Русини Американські не прийшли в поміч своїм братам. Думаємо, що кождому ясно, длячого віче в Пітсбурґу ухвалило візвати Русинів до складаня жертв на приватні українські ґімназії в Галичині. Гроші на ту ціль узбирані назве ся фондом імени бл. п. о. Николая Стефановича, щоби вшанувати память скромного, а притім великого патріота, котрий мав щире, необлудне, золоте серце, котрий нікому зла не бажав, а нарід Руський любив більше як пересічний інтеліґент-Русин, будучи сам народовцем і народолюбцем в цілім значіню тих слів.

Не вартає той зватись сьвідомим Русином, хто пожалує цента на фонд імени бл. п. о. Стефановича!

Підписаний Комітет просить отже всіх сьвідомих Русинів, щоби до нового року кождий зложив що найменче $1.00, а кожде братство Р. Н. Союза після своїх сил щоби зложило відповідну жертву.

Підписаний Комітет має надію, що в річницю смерти бл. п. о. Н. Стефановича збере ся фонд $2.000, а колиб Господь Бог позволив зібрати більше грошей, то надвижка буде служити до утвореня фонду на школи руські в Америці.

Сини і Доньки безталанної Руси-України! Збирайте на фонд при всяких нагодах і засилайте гроші враз з виказом до п. А. Бучака, виписавши чек або моні-ордер на імя: M. Porada.

Адрес до п. А. Бучака є такий:

Mr. A. Buczak,
1401 Carson St., S. S. Pittsburg, Pa.

Комітет:

о. М. Данилович, предсідатель,
Т. Ґут Кульчицкий, заступник,
М. Порада, касієр,
П. Феш, заступник,
А. Бучак, секретар,
Л. Багрій, заступник.
о. Ол. Ротко, контрольор,
Іван Федан, контрольор.

КНИЖКИ

котрі можна дістати в друкарні „Свободи“:

	цнт.
Ангел та пустельник	15
Америка	15
Американець, веселий образ з житя народу	15
Бери та читай	30
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15
Весела книжочка з образками	35
В Старім і Новім краю	25
Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітий	10
Доля галицької сироти	5
Дещо про зьвірята	30
Дещо про права і суди	10
Дорога до сьвідомости	10
Еміґрант	15
Журавлї	10
Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Зл. Держ.	15
Зуб за зуб	10
Казки за Циганів	10
Коротка історія Руси	10
Капітал і праця	15
Казки про Жидів	15
Книжочка рахункова	50
Марія	10
Монгострадальний народ	20
Народний рух астр.-угор. Русинів	15
Оповідачє про Алї Бабу і сорок розбійчиків	20
О підземних скарбах	25
Оповіданя про заздрих богів	10
Про нутро землї	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Рицар і смерть	5
Розмова Поляка з Русином	10
Релїґійні віруваня	20
Русько-анґлійський тлумач	60
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люди	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Товариска ворожка	15
Хто з чого жиє	15
Унія в Америці	20
Які то є люди на земли, з 20 образ.	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Хлопська доля	5

Друки.

Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помяник за померших	10
Папері листові з вінєтами, оден.	2

Молитвенники і книжки богослужебні та релігійні.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хлїб душі	60
Хлїб душі. латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Друг душі	50
Горі Серце	34
Ізборник Церковний, малий	70
Ізборник Церковний, мал. лат. бук.	70
Молитвенник, галицкий	66
Псалтир, малий	1.20
Сокровище Души	80
Зборничок	55
Збірничок найкрасших пісень цер.	10
Ангельский хор, збірник народно-церков. пісень під ноти ч. І.	25
Ангельский хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог Надежда Моя	2.00
Хлїб Души	1.80
Хлїб Души, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Души	1.30
Горі Серце	1.10
Молитвенник	1.80
Молитвенник, латинськими бук.	1.80
Зборник	1.90
Зборничок	1.30

Замовленя належить висилати на адресу:

SVOBODA,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Цїни і правила оголошень в „Свободі“.

1) ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСОВІ, які йдуть довший час (від 3 місяців до року) платять ся після специяльної тарифи, яку інтересовані дістануть на жадане листовно.

1-о, 2-о або 3-и разові ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСІВ по 3 цнт. від слова за кождий раз.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ, як: мітинґи брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза поміщає ся безплатно оден раз в рубриці „Рух в Відділах Р. Н. Союза“.

ОГОЛОШЕНЯ ПРЕДСТАВЛЕНЬ ТЕАТРАЛЬНИХ І БАЛЇВ по 2 центи від слова для брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза, а для товариств неналежачих до Р. Н. Союза по 4 центи від слова.

ПОШУКУВАНЄ ОСІБ І РОБОТИ по 2 центи від слова за найменче 10 слів.

КОНКУРСИ ПАРОХІЙ і иньші по 3 центи від слова.

ПРОПОЗИЦІЇ ЖЕНИТЬБИ по 10 центів від слова за найменше 10 слів.

Одноразове оголошенє адреси 25 цнт.

2) Належитість за всяке оголошенє мусить бути прислана з гори та в цілости. В противнім разї оголошенє безуслівно не поміщає ся. Належитість за дрібні оголошеня можна присилати також почтовими марками.

3) Кожде оголошенє мусить бути в редакції на тиждень перед датою виходу того числа часописи, в якім воно має бути поміщене. Оголошень телефоном не приймає ся.

4) За зміст оголошень або за відвічальність оголошуючих ся в часописи фірм редакція не приймає ніякої відвічальности.

5) Кого-б скривджено, або з ким зле обходжено-б ся в тій фірмі, яка оголошує ся в нашій часописи, нехай про се сейчас повідомить редакцію, а коли подасть достаточні докази ошуства, викине ся оголошенє несовісної фірми; кромі сего редакція доложить всїх старань, щоб ошуста потягнути до відвічальности.

6) Редакція має право відкинути або перервати яке небудь оголошенє, не подаючи причин.

7) Редакція має право жадати від фірм або незнаних осіб, щоб прислали докази, що ведуть свій бизнес чесно і дійсно зможуть додержати того, що обіцюють в оголошеню.

8) В оголошеню мусить бути тільки правда. Редакція має право відкинути всяке підозріле оголошенє.

9) Оголошеня мусять бути писані пером, виразно і на одній стороні паперу.

10) За дрібні оголошеня редакція не висилає ніяких поквітовань.